

23 februari 2012

Beveiliging
in de balie

OPEN VOOR HACKERS

Partner als alleskunner: Onhoudbaar »

Na de detentie: 'Motivatie is een wankel iets' »

Promoveren op leidingschades: 'Voor het eigen ego'

Sdu UITGEVERS

We zoeken dat-krijgen-we- voor-elkaar-juristen

Arbeidsrecht- en letseljuristen met ervaring

DAS maakt juridische en financieel-juridische expertise toegankelijk voor iedereen. Dat vergt een bepaalde mentaliteit. Denk jij ook in oplossingen? En wil je graag werken bij een organisatie die nog steeds groeit? Niet alleen door de toenemende behoefte aan rechtshulp, maar ook dankzij de kwaliteit en betrokkenheid van meer dan 400 juridische medewerkers? Dan zul je je snel bij ons thuis voelen. Als ervaren arbeidsrecht- of letseljurist krijg je de meest interessante geschillen te behandelen. Waarbij je het hele traject voor je cliënt aanstuurt. En daarnaast minder ervaren collega's begeleidt. Meer weten over wat wij je als het grootste juridische kenniscentrum van Nederland te bieden hebben? Kijk voor de complete functieprofielen op werkenbijDAS.nl

Omslagartikel

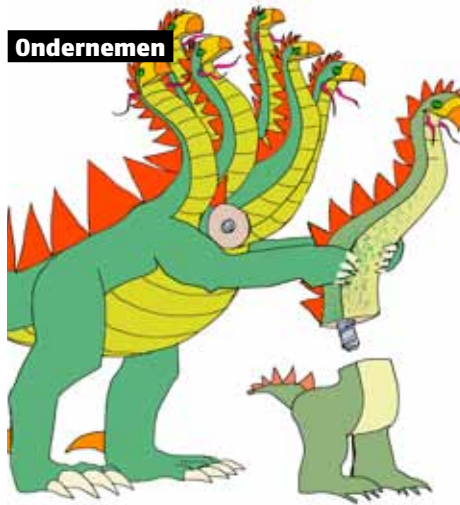

16

Geheimen advocaat niet veilig voor hackers

Hackers beseffen steeds meer wat er te halen valt bij advocaten – en de advocaat is zelf de zwakste schakel in het veiligheidssysteem.

Ondernemen

20

Partner als alleskunner: onhoudbaar

Van partners wordt steeds meer geëist qua vakinhoud, commercie en leiderschap. De combinatie is moeilijk vol te houden. Tijd om het ondernemerschap voorop te zetten.

Reclassering

24

‘Motivatie is een wankel iets’

De organisatie Exodus helpt ex-gedetineerden bij de terugkeer in de maatschappij. Dat gaat bepaald niet vanzelf.

Actualiteiten

- 1 Van de deken: Gedragsregels tegen het licht
- 5 Column Harry Veenendaal: Flutmanagers
- 4 Hoogleraar Advocatuur Britta Böhler over onafhankelijkheid
- 9 Rein Jan Hoekstra, rapporteur toezicht, aan de slag

- 11 Hoge griffierechten: ‘Bij de middeninkomens zijn de hardste klappen te verwachten’
- 13 Beperking gefinancierde rechtsbijstand: naar het EHRM – maar dat duurt zes jaar
- 15 Frans van Velsen promoveerde op aansprakelijkheid bij leidingschades

Reclassering

- 0 Exodus – voor de laatste fase van de detentie en daarna

Opfrissen

- 26 Hoe is beweerde volmacht ook al weer te checken?

Opinie

- 27 Arrest virtuele diefstal: HR schendt legaliteitsbeginsel

Kantoorartikelen

- 28 Online platform voor vertalingen
- 29 Marketing: veel gemaakte fouten

Pensioenrecht

- 30 Kroniek pensioenrecht 2010–2011

Transfers

- 41 Wie, wat, waar?

Uitspraken

- 43 Van de tuchtrechter

Colofon

92e jaargang
Verschijnt elke drie weken.

Het *Advocatenblad* is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Sdu Uitgevers. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve Van de deken, Berichten van de Orde en Tuchtrect

Redactie

mr. K.A. Boshouwers
mr. A. Groenewoud
dr. L. Hesselink
mr. J.T.C. Leliveld
mr. M.R. Maathuis
mr. R. Malewicz
mr. C.C. Oberman
mr. M.A.R.C. Padberg
mr. L.H. Rammeloo
mr. drs. Th.C. van Schagen

Eindredactie

Linus Hesselink

Site en mail

www.advocatenblad.nl,
redactie@advocatenorde.nl

Redactionele bijdragen

Mailen naar:
l.hesselink@sdu.nl.
Informatie: Linus Hesselink,
070-335 35 74, 070-378 98 36
Het schrijven van redactionele bijdragen, max. 2000 woorden, levert per 500 woorden 1 opleidingspunt op.

Sdu Uitgevers

Gert Jan Schinkel (uitgever)
Sandra Kroon (directeur BU Legal & Tax)

Beeldredactie

Charlotte Helmer

Journalistieke redactie

Sabine Droogleeuw Fortuyn,
Linus Hesselink, Hedy Jak en
Mark Maathuis

Medewerkers

Lex van Almelo,
Maarten Bakker,
Patrick van IJendoorn,
Tatiana Scheltema en
Trudeke Sillevius Smitt

Vormgeving

Dimdim, Den Haag

Correctie

Sandra Braakmann
Carlijn Urlings

Citeerwijze

Adv.bl. 2012-1, p.

Druk

Senefelder Misset,
Doetinchem

Advertenties

www.bereikdejurist.nl
Advertentie.juridisch@sdu.nl
Brigitte de Jong & Angela Bruins, Media Adviseurs,
tel. 070-3780562.
Inzendtermijn:
afl. 4 : 2 maart 2012
afl. 5 : 23 maart 2012

Abonnementen

Adreswijzigingen van advocaten:
adres@advocatenorde.nl

Niet-leden betalen

€ 215 per jaarabonnement (excl. btw en incl. verzenden en administratiekosten). Studenten betalen € 107,50. Een jaarband kost € 39,95 (excl. btw en verzendkosten). Losse nummers: € 30 (excl. btw en verzendkosten). Adreswijzigingen: Sdu Uitgevers klantenservice, telefoon 070-378 98 80, Postbus 20014, 2500 EA Den Haag, www.sdu.nl/service.

ISSN 0165-1331

Omslag:
Emilie Hudig

HO
PRINT

uitgeversverbond
Groep uitgevers voor
vak en wetenschap

Van de redactie

Meer wachtwoorden en meer ondernemen

Beveiliging is in, althans het praten erover. Dagelijks horen we dat hackers zich ergens toegang hebben verschaft tot dit of dat. Of dat ze dat zouden kunnen doen. Zo kunnen ze zelfs de oerhollandse gemalen plat leggen, bleek verleden week. Als dan ook nog blijkt dat hackers in de VS konden meekijken met videoconferenties van advocatenkantoren, dan moet de digitale veiligheid van advocatenkantoren worden nagekeken. Advocaten werken immers zo vaak vertrouwelijk?

Nog meer wachtwoorden, nog meer pasjes – als het aan de Orde ligt wordt dit najaar het beveiligingsniveau van advocatenkantoren opgevoerd: ‘STORK 3.’

Die extra zorg voor een tip top beveiliging past echter niet meer in de portefeuille van de meeste partners. Want die moet aan steeds meer eisen voldoen, zoveel dat hij of zij eigenlijk geen inhoudelijk advocaat-specialist meer kan zijn. De alleskunner kan niet meer. De partner moet vooral ondernemer zijn – en misschien heb je daarvoor ook niet zoveel pasjes nodig.

Opstelten wil toch ‘misbruik’ EHRM-procedures bestraffen

Peter Hiltz/HH

Minister Ivo Opstelten van Veiligheid en Justitie is voorstander van strafmaatregelen tegen klagers en advocaten die te vaak naar het Europees Hof in Straatsburg stappen, ondanks kritiek uit de Kamer. Dat bleek begin februari tijdens een overleg in de Tweede Kamer.

De minister vindt dat de werklust van het EHRM moet worden teruggedrongen. Daarom gaat hij overleggen met de Orde over disciplinaire maatregelen tegen advocaten die met ‘overbodige en ongegronde zaken’ naar Straatsburg stappen. Hij denkt aan asielzaken die advocaten aanspannen terwijl de asielzoeker al

lang vrijwillig is teruggekeerd naar het herkomstland. Of aan herhaalde verzoeken van advocaten aan het Europese Hof terwijl er geen sprake is van nieuwe feiten.

Volgens Opstelten is 97 procent van de zaken uit Nederland die bij het Hof worden aangespannen ‘kennelijk ongegrond’ en wil dat er minder zaken naar Straatsburg gaan. Opstelten is ook voorstander van een voorstel uit Duitsland om rechtzoekenden boetes op te leggen als ze zich met kansloze zaken in Straatsburg blijven melden. De oppositiepartijen typeerden zijn voornemens als ‘onliberaal.’

Rechtbank wordt e-court

‘Het is heel vervelend voor Henriëtte Nakad, de initiatiefneemster achter e-Court. Maar ik juich het toe dat de rechtspraak haar gedachte overneemt,’ zegt advocaat Mariska Aantjes, tot voor kort als geschillenbeslechter verbonden aan de online arbiter e-Court. Aantjes reageert op een zinsnede in het Jaarplan Rechtspraak 2012 over het ‘e-kantonrechter’-project. ‘Dit project ontwikkelt een

digitale procedure (...) waarin de kantonrechter in 6 tot 8 weken (...) een uitspraak doet. Deze procedure moet model kunnen staan voor de algehele vereenvoudiging van de civiele procedure die de Rechtspraak nastreeft.’

Volgens Aantjes levert de digitale procedure in het arbeidsrecht alleen tijdswinst op in dagvaardingsprocedures als loonvorderingen, zaken over concurrentie-

bedingen en procedures over kennelijk onredelijk ontslag. ‘In ontbindingszaken doet de kantonrechter vaak al in zeven weken uitspraak na indiening van het verzoekschrift.’ Volgens de Raad voor de rechtspraak zou het in 2013 mogelijk moeten worden om bij de rechtbanken Rotterdam en Den Bosch daadwerkelijk digitaal te procederen bij de e-kantonrechter.

• Binnenkort in dit blad een overzicht van waar er digitaal kan worden geprocedeerd.

HR: pleidooi te snel afgewezen

De Hoge Raad vindt dat het verzoek om in een civiele procedure te mogen pleiten niet zonder meer mag worden afgewezen omdat de eiser te laat is met zijn memorie van grieven. Dat geldt ook wanneer een aktewisseling heeft plaatsgevonden nadat de zaak naar de rol is verwezen voor partijberaad. De Hoge Raad heeft daarom de arresten van het Hof 's Hertogenbosch en het Hof Amsterdam vernietigd (LJN: BU8513). Het Bossche hof vond dat een verdere vertraging van zes weken na twee jaar wachten met de memorie van grieven in strijd zou zijn met een goede procesorde. De Hoge Raad vindt dat oordeel in de gegeven omstandigheden 'onbegrijpelijk' (RO 3.4.4). Het Amsterdamse hof ging te kort door de bocht bij de inkleuring van het Landelijk procesreglement. Als de zaak na het wisselen van de memories op de rol is geplaatst voor partijberaad en een partij wil pleiten, moet dat verzoek volgens het Hof 'naar behoren' zijn gemotiveerd. Maar volgens de Hoge Raad (RO 3.4) is – gezien het grote belang om te kunnen pleiten – onder de gegeven omstandigheden geen ruimte om nadere motiveringseisen te stellen.

Basistarief curatoren

In overleg met Recofa en Insolad is het nieuwe basisuurtarief voor curatoren en bewindvoerders voor 2012 vastgesteld op 198 euro. Dit bedrag is gelijk aan het bedrag voor 2011.

Van de deken

Gedragsregels tegen het licht

Jan Loorbach

Onze gedragsregels zijn in 1992 voor het laatst uitgeschreven. Dat was de vrucht van de arbeid van de Commissie-Bitter. De gedragsregels zijn dus al heel veel langer in de praktijk dan de meeste advocaten. De herziening van 1992 betrof de Eregeregelen van 1968 op. Er zat dus telkens twaalf jaar tussen. Nu doen we het al twintig jaar met de specificaties van Bitter van onze betamelijkheid.

De inleiding bij de gedragsregels licht toe dat zij normen onder woorden brengen die 'naar de heersende opvatting in de kring der advocaten behoren te worden in acht genomen'. En vervolgens: 'Zij vormen niet de vastlegging van het voor de advocaten geldende tuchtrecht'. Met andere woorden: de enige 'harde' norm – en daarmee de enige 'harde' instructie voor de tuchtrechter – is de betamelijkheidsinstructie van art. 46 Advocatenwet.

De gedragsregels zijn slechts een momentopname door deskundigen van de in 1992 heersende opvatting. Heerst die opvatting nog onverkort in 2012?

Dat vroeg ik me af bij lezing van 'Gedragsrecht en burgerlijk procesrecht, de snijvlakken', de bijdrage van de Amsterdamse deken Germ Kemper aan *Stof tot overpeinzing. Liber amicorum voor Floris Bannier*, Den Haag 2011). (Kemper zat indertijd ook al in de Commissie-Bitter!) Hij schrijft onder meer over de Gedragsregels 12 en 13: 'Als het gaat om tussen advocaten gevoerde schikkingsonderhandelingen, dan vindt Gedragsregel 13 toepassing en is het verbod om een beroep te doen op in dat kader uitgesproken voorstellen absoluut (...)'. Er komen drie vragen bij mij op. Kan de 'open' betamelijkheidsinstructie uit de Advocatenwet gesloten worden uitgewerkt in een absolute, en dus niet voor uitzonderingen vatbare gedragsregel? Ik merkte al op dat de gedragsregels niet de vaststelling van het voor de advocaten geldende tuchtrecht vormen. Zij vormen

dus geen dwangbuis voor de tuchtrechter: dwingendrechtelijke betamelijkheid kan derogeren aan een (mogelijk gedateerde) 'heersende opvatting'. De ratio van het verbod om de rechter de inhoud van onderhandelingen te laten kennen is wel duidelijk en meestal ook wel dwingend: om tot elkaar te kunnen komen, moet je je dekking laten zakken en daartoe ben je alleen bereid als daar geen nadeel van zal dreigen wanneer schikken mislukt en er moet worden (door)geprocedeerd. Daarom is er gedragsrechtelijk ook weer een omslag als je mag menen dat je met schikkingscorrespondentie een daardoor gaaf tot stand gekomen overeenkomst kunt bewijzen. Maar wat nu als er in een onderhandeling gechanteerd is? Het bewijs bevat van de onwaarheid van stellingen in rechte? Of als informatie is verschaft die niet functioneel was voor het onderhandelingsproces, zodat de voormelde ratio geen discretieargument verschaft? En zo verder.

Dat brengt me vloeiend bij de tweede vraag: hoe beleven jongere advocaten (laten we zeggen: ingestroomd nadat de gedragsregels twaalf jaar oud waren, dus na 2004) de wenselijkheid van een absoluut regime van Gedragsregel 13? Communicatie is directer geworden, sneller en haast volstrekt één op één met cliënten. Cliënten hebben minder dan voorheen nog iets op met advocaten die confraterneel communiceren en hun cliënten plechtig uitleggen dat zij hun procedure gaan verliezen omdat behulpzame onderhandelingsinfo niet onder des rechters ogen mag komen. Het beroep is sinds 1992, net zoals de wereld om ons heen, wat rauwer, directer en minder subtiel geworden.

Ik vraag mij dus wel eens af welke opvattingen hierover twintig jaar na 1992 heersen. Vandaar mijn derde vraag: wie neemt vanuit de praktijk de pen hierover op?

Dat brengt me vloeiend bij de tweede vraag: hoe beleven jongere advocaten (laten we zeggen: ingestroomd nadat de gedragsregels twaalf jaar oud waren, dus na 2004) de wenselijkheid van een absoluut regime van Gedragsregel 13? Communicatie is directer geworden, sneller en haast volstrekt één op één met cliënten. Cliënten hebben minder dan voorheen nog iets op met advocaten die confraterneel communiceren en hun cliënten plechtig uitleggen dat zij hun procedure gaan verliezen omdat behulpzame onderhandelingsinfo niet onder des rechters ogen mag komen. Het beroep is sinds 1992, net zoals de wereld om ons heen, wat rauwer, directer en minder subtiel geworden.

Ik vraag mij dus wel eens af welke opvattingen hierover twintig jaar na 1992 heersen. Vandaar mijn derde vraag: wie neemt vanuit de praktijk de pen hierover op?

Dat brengt me vloeiend bij de tweede vraag: hoe beleven jongere advocaten (laten we zeggen: ingestroomd nadat de gedragsregels twaalf jaar oud waren, dus na 2004) de wenselijkheid van een absoluut regime van Gedragsregel 13? Communicatie is directer geworden, sneller en haast volstrekt één op één met cliënten. Cliënten hebben minder dan voorheen nog iets op met advocaten die confraterneel communiceren en hun cliënten plechtig uitleggen dat zij hun procedure gaan verliezen omdat behulpzame onderhandelingsinfo niet onder des rechters ogen mag komen. Het beroep is sinds 1992, net zoals de wereld om ons heen, wat rauwer, directer en minder subtiel geworden.

Dat brengt me vloeiend bij de tweede vraag: hoe beleven jongere advocaten (laten we zeggen: ingestroomd nadat de gedragsregels twaalf jaar oud waren, dus na 2004) de wenselijkheid van een absoluut regime van Gedragsregel 13? Communicatie is directer geworden, sneller en haast volstrekt één op één met cliënten. Cliënten hebben minder dan voorheen nog iets op met advocaten die confraterneel communiceren en hun cliënten plechtig uitleggen dat zij hun procedure gaan verliezen omdat behulpzame onderhandelingsinfo niet onder des rechters ogen mag komen. Het beroep is sinds 1992, net zoals de wereld om ons heen, wat rauwer, directer en minder subtiel geworden.

Hoogleraar Advocatuur Britta Böhler:

'Onafhankelijkheid advocaat onder druk'

Foto: Jeroen Oerlemans/HH

Tweede Kamer. 'Dat geeft niet veel fiducia in de onafhankelijkheid van de Hoge Raad,' zei Böhler hierover op 2 februari in de Advocatenblad Nieuwsbrief.

Nieuwe weg

Behalve haar parttime baan bij de universiteit schrijft Böhler samen met Engelman Rodney Bolt een thrillertrilogie. Bovendien schrijft ze een roman. Voor Böhler Advocaten doet ze het management en ze wordt wel eens ingeschakeld voor advies. Haar eigen praktijk heeft ze stop gezet. 'Dat was niet te combineren met het werk voor de universiteit en het schrijven.'

De advocaat ging in januari 2010 met sabbatical. In juli 2011 liep haar lidmaatschap van de Eerste Kamer af. Van juli tot en met december heeft ze zich helemaal op het schrijven gestort. Toen ze begin van dit jaar als bijzonder hoogleraar werd benoemd, besloot ze zelf als advocaat geen zaken meer te doen. 'Dat is de zin van een sabbatical. Dat je jezelf eens in de zoveel tijd afvraagt wat je professioneel wilt doen.'

In september komt het eerste deel van haar trilogie uit. De uitgave van het tweede deel staat voor begin 2013 gepland. 'Dat ik een nieuwe weg ben ingeslagen, betekent niet dat ik minder hard ben gaan werken.'

Britta Böhler (51) – advocaat, voormalig lid van de Eerste Kamer en sinds 1 januari bijzonder hoogleraar Advocatuur aan de Universiteit van Amsterdam – doet onderzoek naar de onafhankelijkheid van de advocaat. Deze komt volgens haar onder druk te staan. 'Dat komt door ontwikkelingen zoals discussies over toezicht op de advocatuur en de toenemende media-aandacht die wordt besteed aan rechtszaken. Bij mijn onderzoek gaat het vooral om de kernwaarde die achter de onafhankelijk-

heid ligt. Als je weet waar die voor staat, is dat meteen een argument waarom je geen inbreuk op de onafhankelijkheid mag maken.'

De druk op onafhankelijkheid signaleert Böhler niet alleen in de advocatuur. Verontwaardigd reageerde ze eind januari in een interview in Dagblad De Pers op het besluit van de Hoge Raad om de kandidatuur van advocaat-generaal Diederik Aben voor benoeming als raadsheer in te trekken, vermoedelijk onder invloed van de

(advertentie)

Waarheidsvinders? Waarheidsgravers!

Grant Thornton Forensic & Investigation Services B.V. is ervaren specialist in forensic accounting en forensic IT. Wij maken hierbij gebruik van de kennis en expertise uit ruim 100 landen waar de leden van Grant Thornton International Ltd gevestigd zijn. Kijk op onze website www.gt.nl/fis.

Neem contact op met één van onze partners:

Peter Schimmel: T 020 - 547 57 57
Mark Hoekstra: T 010 - 270 51 51
E gtfis@gt.nl

Grant Thornton

An instinct for growth™

Advocaten moeten vechtscheidingen helpen voorkomen

Voor advocaten die zich op toevoegingsbasis met personen- en familierecht bezighouden gelden per 1 juli nieuwe inschrijvingsvoorwaarden bij de Raad voor rechtsbijstand. Deze inschrijvingsvoorwaarden werden verleden week gepresenteerd tijdens een werkbezoek van staatssecretaris Teeven aan het Haagse Advocatenkantoor Torenstraat.

De eisen werden geformuleerd door een werkgroep van advocaten, mediators, rechters, en de Raad voor rechtsbijstand. Van advocaten wordt verwacht dat ze een basisopleiding personen- en familierecht (20 punten) bij een geaccrediteerde instelling hebben gevolgd, en tenminste tien zaken per jaar op dit gebied behandelen. Als het aantal toevoegingen niet wordt gehaald kunnen zaken die op betalende basis worden verricht ook meetellen. Voor advocaten die al aan deze voorwaarden voldoen geldt een overgangsregeling.

Deelnemende advocaten moeten zich bovendien conformeren aan een gedragscode, die ze aan hun cliënt ter beschikking moeten stellen. Zo'n code is hard nodig, zegt Harm Gelderloos, tevens lid van de werkgroep. 'Een aantal advocaten doet echtscheidingen erbij, durft cliënten niet te weerspreken, het 'verantwoord-ouderschaps'-format niet te gebruiken, en gooit olie op het vuur.' De gedragscode is erop gericht conflicten te deïscaleren en cliënten ervan te weerhouden nodeloze procedures aan te spannen, de belangen en rechten van de kinderen te respecteren, en duidelijk te maken dat echtscheiden geen kwestie is van winnen of verliezen.

Column

Flutmanagers

Harry Veenendaal

Gekraakel, kift & stampij lijkt synoniem voor Simmons & Simmons, Baker & McKenzie en Van Mens & Wiselink. Ruzies lopen bij gelegenheid compleet uit de hand. Wat is er mis in de topadvocatuur? Grote kantoren hebben last van de flutmanager.

Veel bestuursleden zijn een product van een hiërarchisch, complex en bureaucratisch advocatenkantoor. Zij zijn identificeerbaar middels het 'Peter-Principe.' Sommigen excelleren, anderen falen hopeloos. De flutmanager is altijd een paradox. Een briljant advocaat maar gelijktijdig een non-valeur. Charmant maar pathologisch manipulatief.

De flutmanager begint zijn carrière als een veelbelovende advocaat-stagiaire. Al snel komt hij in aanmerking voor een vaste aanstelling als medewerker. Daar ontwikkelt hij zich als een inhoudelijk voortreffelijk raadsman. Promotie en partnertraject lonken. De taken worden uitgebreid. Denk aan acquisitie, relatie-management, urenmanagement en coaching van stagiaires. In het partnertraject volgen extra managementtaken zoals HR-problematiek, investeringsbeleid, strategie en marketing. Eenmaal in het dagelijks bestuur worden CEO-kwaliteiten gevraagd.

Volgens het Peter-Principe bereikt een kantoorgenoot die een dergelijke promotie maakt uiteindelijk zijn niveau van volstrekte incompetentie. Steeds worden nieuwe competenties aan de functie toegevoegd waarvoor de advocaat niet is opgeleid. Hij verdiept zich niet of nauwelijks in die nieuwe competenties, blijft zijn oude werk doen terwijl die andere taken juist zijn 'kritieke prestatie-indicatoren' vormen. Vanaf dat moment neemt zijn nut voor kantoor schielijk af. Uiteindelijk functioneert de advocaat helemaal

niet meer en realiseert hij vooral discontinuïteit. Het kantoor gaat heus niet failliet, maar hij staat gewoon in de weg. De flutmanager is geboren.

Met vileine verdedigings- en verdringingsmechanismen maskeert de flutmanager zijn disfunctioneren. Zo is er de prullenbakker. Dat is een pathologische *clean-desk fetish* om de suggestie te wekken accuraat en efficiënt te werken. De dossierstapelaar is tegenovergesteld. Tientallen dossiers ondersteunen de suggestie belangwekkend te zijn. Gemene deler is dat de flutmanager vaak rusteloos en gehaast door de gang draaft. Altijd druk, altijd stress. Deur potdicht en telefonisch onbereikbaar. Toch besteedt de flutmanager onevenredig veel tijd aan nutteloze zaken, heeft de neiging anderen de schuld te geven, bullebakkt naar stagiaires of probeert juist met vleierij en pluimstrijken allianties te smeden door iedereen deelgenoot te maken van zijn ellende. Regels en procedures gelden niet voor de flutmanager, of hij houdt zich er juist met militaire overdrevenheid krampachtig aan vast. De flutmanager overziet de complexiteit van de organisatie niet en verlangt terug naar zijn vertrouwde 'corebusiness'. Weer 'klein' te zijn, 'flexibel.'

Dit type manager heeft grote moeite met het feit dat nieuwe talenten carrière maken. Hij voelt zich geïntimideerd en bedreigd want de natuurlijke orde wordt verstoord. De talenten die wél in staat zijn goed leiding te geven, zullen de flutmanager uiteindelijk ontmaskeren. Als ze zo lang overleven. Vaak vertrekken ze naar een andere sectie of ander kantoor. Wat overblijft is een stuwmeer van flutmanagers in een bestuursstructuur die vergelijkbaar is met het Romeinse rijk in verval. Oorlog is onvermijdelijk.

Cursuskalender

april/mei 2012

VSO-cursussen

Personen- en familierecht 2 en 3 april	13 VSO/PO-punten Ellecom
Vastgoed 11 en 12 april	13 VSO/PO-punten Ellecom
Geheime opsporing 12 en 13 april	13 VSO/PO-punten Den Dolder
Burgerlijk procesrecht 16 en 17 april	13 VSO/PO-punten Wolfheze
Contracten maken en beoordelen deel 1 19 en 20 april	18* VSO/PO-punten Den Dolder
Contracten maken en beoordelen deel 2 15 juni	* waarvan 6 voor deel 2 Zeist
Vennootschapsrecht: transacties 26 en 27 april	13 VSO/PO-punten Zeist
Bouwrecht 7 en 8 mei	13 VSO/PO-punten Zeist
Insolventierecht basis 14 en 15 mei	13 VSO/PO-punten Den Dolder
Professioneel onderhandelen 21 en 22 mei	13 VSO/PO-punten Zeist
Gebiedsontwikkeling 21 en 22 mei	13 VSO/PO-punten Nijmegen
Financiering en zekerheden 24 en 25 mei	13 VSO/PO-punten Den Dolder
Ontslagrecht verdiept 24 en 25 mei	13 VSO/PO-punten Zeist
Strafrecht 31 mei en 1 juni	13 VSO/PO-punten Ellecom

PAO-cursussen

Aansprakelijkheid in de financiële sector - recente ontwikkelingen 12 en 19 april	12 PO-punten Amsterdam
Recente ontwikkelingen en actualiteiten mededingingsrecht 18 april	4 PO-punten Utrecht
Actualiteiten Straf(proces)recht 18 april	4 PO-punten Nijmegen
Actualiteiten Personen- en familierecht 19 april	4 PO-punten Nijmegen
Financiering van de MKB-onderneming 7 en 14 mei	12 PO-punten Utrecht
Actualiteiten Bestuursrecht 8 mei	6 PO-punten Nijmegen
Verdieping Actio Pauliana en verrekening 9 mei	4 PO-punten Utrecht
Nieuwe ontwikkelingen in het ondernemingsrecht 9 en 23 mei	12 PO-punten Amsterdam
De beursvennootschap 10 mei, 24 mei en 7 juni	13 PO-punten Amsterdam
De aangifte erfbelasting 15 mei	6 PO-punten Nijmegen
Missers bij de afwikkeling van faillissementen 22 mei	4 PO-punten Utrecht

Het CPO is onderdeel van de Radboud Universiteit Nijmegen

www.cpo.nl

Centrum voor Postacademisch Juridisch Onderwijs

Actualiteiten

Agenda

LAW AND THE DIGITAL ERA

Moet de wet worden aangepast om binnen het nieuwe tijdperk van cyberspace te functioneren? Op die actuele en lastige vraag gaat men in tijdens de conferentie *Law and the digital era*. Keynote sprekers uit binnen- en buitenland laten op 9 maart van 09:00 tot 18:00 uur hun licht schijnen over digitale ontwikkelingen in het algemeen en hun impact op specifieke rechtsgebieden. Locatie: Achter Sint Pieter 200 in Utrecht; inlichtingen en registratie kan via de website www.uu.nl/law/lrmconference.

SYMPOSIUM MEDISCHE AANSPRAKELIJKHEID EN MENSENRECHTEN

Het symposium *Medische aansprakelijkheid en mensenrechten* staat in het teken van de ontwikkeling dat in civiele zaken steeds vaker een beroep wordt gedaan op EVRM bepalingen. Auteur en Erasmus Universiteit docent Ernst Hulst en Mieke van den Bergh (directielid van het Maasland ziekenhuis) treden op als dagvoorzitters. Het symposium, georganiseerd door De Academie voor Gezondheidsrecht, vindt plaats 14 maart van 14:30 tot 21:00 uur op het Oortjespad 3 in Kamerik. Op de website academievoorgezondheidsrecht.nl kunt u zich aanmelden.

STUDIEMIDDAG BOUWEN EN BODEMVERONTREINIGING

Bij bodemverontreiniging spelen diverse vragen die zonder inzicht in wet- en regelgeving over bodemverontreiniging lastig te beantwoorden zijn. Tijdens de studiemiddag verzorgen twee advocaten van de Gemeente Amsterdam en AKD Advocaten inleidingen. Ook wordt ingegaan op specifieke thema's, zoals het herontwikkelen van stortplaatsen. De middag op 8 maart begint om 13:00 uur in het Regardz Weena Point (Weena 762 in Rotterdam) en is om 17:00 uur afgelopen. De maximaal 30 deelnemers betalen 395 euro. Zie de website bouwrechtonline.nl voor meer informatie.

BIJEENKOMST BELGISCHE CONFRATERS

De Nederlandse Vereniging van Advocaten-Belastingkundigen (NVAB) betaalt voor leden de toegangsprijs voor het seminar *Recente tendensen op het vlak van inwonerschap van vennootschappen*. Als tegenprestatie moeten zij op 7 maart wel naar Brussel afreizen waar de bijeenkomst om 18:00 uur begint (De Thalys reistijd naar Brussel is minder dan twee uur.) Sprekers zijn Bernard Peeters (Tiberghien, VUB) Kees van Raad (Loyens & Loeff) en geïnteresseerden kunnen op de website nvab.net terecht met vragen.

'GEWAPENDE BEVEILIGERS OP NEDERLANDSE SCHEPEN?'

In 2011 werden wereldwijd 421 piraterij incidenten gemeld. Aanleiding voor de Erasmus School of Law om de Academische Winterlezing op 16 maart te wijden aan de publiek- en privaatrechtelijke aspecten van beschermingsmaatregelen tegen moderne piraterij. De lezing, verzorgd door de professoren Frank Smeele en Paul Mevis, begint om 16:00 uur in het M-gebouw Expo- en Congrescentrum, Burgemeester Oudlaan 50 in Rotterdam. Aansluitend is een receptie. Vragen kunt stellen via mailadres arrachart@law.eur.nl of via 010 408 97 60.

SYMPOSIUM VERHOOGING GRIFFIERECHTEN

De bezuinigingsplannen voor de rechtspraak vormen de rode draad tijdens het symposium *Verhoging griffierechten*, dat op 9 maart van 14:00 tot 17:00 uur plaats vindt. Naast de verhoging van de griffierechten komen onder meer aan de orde: bezuinigingen op gesubsidieerde rechtsbijstand en de verhoging van eigen bijdragen. Nationale ombudsman Alex Brenninkmeijer is voorzitter. Het aantal plaatsen in het Paleis van Justitie aan de Amsterdamse Prinsengracht 436 is beperkt zodat vooraf aanmelden noodzakelijk is. Dat kan via mailadres voorlichting-hof-amsterdamXXrechtspraak.nl of via telefoonnummer 020-5412643.

'Dit plan druist in tegen de onschuld-presumptie'

Carolien Noorduyn

'Het is een enge gedachte dat rechters verregaande maatregelen kunnen opleggen zonder dat vaststaat of iemand daadwerkelijk schuldig is,' zegt strafrechtadvocaat Carolien Noorduyn (Sjöcrona Van Stigt Advocaten in Den Haag) in een reactie op de brief die minister Opstelten begin februari naar de Tweede Kamer stuurde. Als het aan de minister ligt, mogen rechters verdachten vóór het vonnis maatregelen opleggen als een gebiedsverbod of verplichte zorg. Het gaat dan om verdachten van relatief lichte misdrijven waarbij het niet mogelijk is voorlopige hechtenis op te leggen. Noorduyn spreekt van een zorgwekkende ontwikkeling. 'Voorlopige hechtenis is niet voor niets aan strenge regels en voorwaarden gebonden. Het kan niet zo zijn dat hiermee een makkelijk alternatief wordt gecreëerd, zonder dat aan die vereiste waarborgen wordt voldaan. Het druist in tegen de onschuldpresumptie.'

Het scenario dat een verdachte ten onrechte een gebiedsverbod of andere maatregel krijgt opgelegd en achteraf wordt vrijgesproken, lijkt niet uitgesloten. 'Dan zal er tevens moeten worden voorzien in een adequate compensatieregeling,' aldus Noorduyn.

Logboek

Interruptie-microfoon

Michiel Pestman in Cambodja

Gisteren hadden we Mu Sochua te eten. Dit is een hele eer, want Sochua is de Aung San Suu Kyi van Cambodja. Zij is de enige politica die het publiekelijk durft op te nemen tegen premier Hun Sen en zijn Cambodian People's Party. In het parlement leidt ze de oppositie.

Sochua is een moedige vrouw. Politici, vakbondsleiders en activisten doen er goed aan zich aan de ongeschreven regels te houden. Alles mag gezegd en gedaan worden, zolang maar niet aan de fundamenten van de heersende macht wordt geknaagd. En dat is precies wat Sochua al jaren doet: strijden tegen alle vormen van onrecht die dit land kent. En dat zijn er veel. Met als gevolg intimidatie, vaak in de vorm van rechtszaken. Onlangs is ze nog veroordeeld voor het beledigen van Hun Sen, omdat ze het gewaagd had een rechtszaak tegen hem aan te spannen.

Tussen de gangen door vertelde Sochua over haar werk in het parlement. De partij van Hun Sen heeft de touwtjes daar strak in handen en allerlei regeltjes bedacht om de oppositie het leven zuur te maken. De voorzitter van het parlement, Heng Samrin, een belangrijk bondgenoot van Hun Sen, heeft zijn hand daar op de knop van de interruptiemicrofoon. En die microfoon gaat uit als het hem niet bevalt.

De voorzitter van het Rode Khmertribunaal, waar mijn cliënt Nuon Chea

terecht staat, is uit hetzelfde hardhout gesneden als Heng Samrin. Hij is vanzelfsprekend lid van de Cambodian People's Party, net als alle andere Cambodjaanse rechters. En hij heeft een losse vinger, waarmee hij mij telkens 'elektronisch' uitschakelt als ik iets zeg wat hem niet bevalt.

Dat gaat dan gepaard met Cambodjaanse krachttermen die zich niet in het Engels laten vertalen.

Ook ik word geacht mij aan de ongeschreven regels houden. En het belangrijkste taboe in het tribunaal is de rol die de huidige machthebbers zelf onder de Khmer Rouge gespeeld hebben – velen van hen hebben een verleden in de Rode Khmer. Dit geldt zeker ook voor Heng Samrin. De huidige parlementsvoorzitter zou zich onder de Khmer Rouge volgens mensen die het weten kunnen aan ernstige oorlogsmisdrijven hebben schuldig gemaakt.

Afgelopen week mocht ik Nuon Chea ondervragen. Toen Heng Samrin ter sprake kwam en ik vroeg naar zijn dubieuze verleden, wist de voorzitter van de rechtbank niet hoe snel hij mij het zwijgen moest opleggen. Niet voor het eerst werd mij de mond gesnoerd door eenvoudigweg de microfoon uit te zetten.

Mu Sochua hoorde het allemaal glimlachend aan. Als geen ander kent zij hier het klappen van de zweep.

Ik ben 2

en wil dat mijn medewerkers een goed pensioen opbouwen

Ontdek Het Nieuwe Pensioen van De Goudse

*Duidelijk. Rendabel.
En voor alle bedrijven vanaf 1 medewerker*

De Goudse biedt oplossingen voor elke ondernemersleeftijd.

Je wilt je medewerkers een collectief pensioen bieden waarbij de premie ook echt voor pensioenopbouw wordt gebruikt. De Goudse begrijpt dat en introduceert daarom Het Nieuwe Pensioen. Dat is een pensioen voor alle bedrijven vanaf 1 medewerker. Waarbij de inleg voor het ouderdompensioen ook helemaal voor dit doel wordt gebruikt. Kijk op www.hetnieuwepensioen.nl of vraag het je verzekeringsadviseur.

De Goudse helpt ondernemers verder.

de Goudse

Interim-rapporteur toezicht aan de slag

‘Het is niet mijn taak Teeven te beïnvloeden’

Rein Jan Hoekstra, voormalig lid van de Raad van State, onderzoekt dit jaar voor de Orde hoe lokale dekens het toezicht uitoefenen. ‘Het verhaal eruit halen, dat is de klus.’

Door Hedy Jak

‘Ik ga hier met open vizier in en laat mij niet leiden door eventuele vooronderstellingen. Mijn taak is om de feiten boven tafel te krijgen. Als een lokale deken aangeeft dat het toezicht goed is geregeld, wil ik daar ook concreet inzicht in hebben.’ Rein Jan Hoekstra onderzoekt sinds begin februari als interim-rapporteur hoe lokale dekens het toezicht op advocaten uitoefenen. Daarnaast blijft Arthur Docters van Leeuwen, die in 2010 aanbevelingen deed over verbeteringen van het toezicht, de Orde als kwartiermaker adviseren.

Antwoorden wegen

Objectief en niet-vooringenomen wil Hoekstra nagaan hoe lokale dekens het toezicht regelen. Tijdens bezoeken zal hij hen aan de tand voelen. ‘Hoe gaan dekens om met het toezicht? Hoe hebben zij het georganiseerd? En waar letten zij op? Dergelijke vragen wil ik rechtstreeks met hen bespreken.’ Huiverig voor sociaal wenselijke antwoorden is Hoekstra niet. Met een carrière achter zich (hij werd onlangs 70) als onder andere kantonrechter-plaatsvervanger, secretaris-generaal bij het Ministerie van Algemene Zaken, informateur (CDA-lid) bij het kabinet Balkende II en lid van de Raad van State meent hij voldoende knowhow te hebben. ‘Mijn ervaring kan ik goed gebruiken. Vooral in beleidsfuncties en in de politiek heb ik geleerd om door te vragen. Daarbij zal ik het soort antwoord van een deken wegen. Ik kan me de KIR-antwoorden in de Kamer nog goed herinneren: korte antwoorden waarmee je een ‘kluitje in het riet’ wordt gestuurd. Het enige wat je daaraan kunt

Foto: Merlijn Daleman / HH

doen, is doorvragen. Dat heb ik destijds afgekeken van Hans Wiegel.’

Mores

Zonder op de zaken vooruit te willen lopen, sluit de interim-rapporteur niet uit dat – zoals ook bleek na de inventarisatie van de gerechtelijke kaart – lokale ordes geen eenduidig toezichtssysteem hantieren. ‘Mocht dat zo zijn, dan is het interessant om na te gaan waarom er verschillen zouden bestaan en richtlijnen eventueel niet consequent worden nageleefd. Welk motief ligt daaraan ten grondslag? Misschien wel het volume van het aantal zaken.’

Hoekstra begon in 1965 als stagiaire bij Bavinck en Hoogervorst in Rotterdam waar hij vijf jaar werkte. De kritiek dat hij als oud-advocaat zijn eigen vlees zou keuren, doet hij af als onzin. ‘De periode dat ik als advocaat werkte, is in mijn ogen zo

lang geleden en van zo’n korte duur geweest dat het mijn werk niet in de weg staat. Bovendien, de tijden waren toen heel anders. Toen ik advocaat was, waren er nog *Ereregelen* en waren de mores “O wee als je je niet aan de regels houdt!” Er is in de tussentijd veel veranderd. Ik heb er geen idee van hoe het er nu aan toegaat. En dat is de klus, het verhaal eruit halen.’

Nieuwsgierigheid

Met het aanstellen van Hoekstra lijkt de Orde het initiatief enigzins in eigen hand te willen houden ten opzichte van de plannen van staatssecretaris Fred Teeven van Veiligheid en Justitie. Zijn voorstel om een college met drie niet-advocaten op te richten dat eindverantwoordelijk is voor het toezicht op de advocatuur en hierover ook naar de overheid toe rapporteert, stuit op veel kritiek. Maar volgens Hoekstra staat zijn functie los van Teevens’ voorstel om de Advocatenwet aan te passen. ‘Ik ga niet over de vraag of er structureel stelseltoezicht moet komen. En ik doe ook geen voorstellen naar justitie. Het is namelijk niet mijn taak staatssecretaris Teeven te beïnvloeden.’

Algemeen deken Jan Loorbach heeft Hoekstra, die in juni de eerste bevindingen rapporteert om in december met een eindverslag te komen, voor de taak van interim-rapporteur benaderd. Diens interesse in het maatschappelijke belang is van doorslaggevende factor geweest. ‘Ik ben nieuwsgierig, vooral naar de publieke zaak en dat heeft mij bewogen om ja te zeggen,’ aldus Hoekstra. ‘Want hoe zit het met de verantwoordelijkheid van de wetgever en die van de beroepsgroep? Aan die vraag wil ik een bescheiden bijdrage leveren.’

Cursusagenda Sdu Juridische Opleidingen

Datum	Cursus	Locatie	Punten	Kosten
5 maart	Verdeling, verrekening en afwikkeling van vermogens in het familierecht**	Breukelen	6 PO	€ 695,-
6 maart	Trends in outsourcing*	Breukelen	4 PO	€ 545,-
7 maart	De nieuwe RC**	Breukelen	5 PO	€ 645,-
9 maart	Conflict in context***	Breukelen	6 PO bv	€ 695,-
9 & 30 maart	Schadevaststelling bij ondernemers met letsel**	Utrecht	12 VSO/PO	€ 1190,-
15 & 22 maart	Ambtenarenrecht, van aanstelling tot ontslag*	Capelle a/d IJssel	10 VSO/PO	€ 1145,-
15 maart	«JAR» Besproken* (webinar)		1 PO	€ 100,-
16 maart	Letselschadeberekening ex artikel 6:107 BW*	Utrecht	6 PO	€ 695,-
20 maart	Verlofproblemen in de praktijk*	Utrecht	4 PO	€ 545,-
22 maart	De praktijk van de Voedselinformatie- verordening*	Rotterdam		€ 645,-
23 & 30 maart	Personen- en familierecht inclusief huwelijks- vermogensrecht*	Capelle a/d IJssel	10 VSO/PO	€ 1145,-
23 maart	Mediation en moeilijke mensen***	Utrecht	6 PO bv	€ 695,-
23 maart	De overlijdensschadeberekening ex artikel 6:108 BW**	Utrecht	6 PO	€ 695,-
27 maart	Wegwijs in het werkgevers- aansprakelijkheidsrecht*	Capelle a/d IJssel	5 PO	€ 645,-
28 maart	Persoonlijke overtuigingskracht advocaten***	Utrecht	6 PO bv	€ 695,-
29 maart	Uitspraken Sociale Zekerheid Verklaard voor de arbeidsrechtjurist**	Utrecht	5 PO	€ 645,-
29 maart	Intern en extern toezicht op de kwaliteit van zorg**	Breukelen	3 PO	€ 445,-

Meer informatie en inschrijven: www.sdu.nl/opleidingen

Kostendekkende griffierechten

‘Bij de middeninkomens zijn de hardste klappen te verwachten’

Qua EVRM zit het wetsvoorstel voor een kostendekkend griffierechtenstelsel niet goed, en de kans op onvermoede effecten in de praktijk is groot.

Foto: Ronald Brokke

Panelliden trekken hun wenkbrauwen op over de vragen van advocaten over hun rekening-courant

Door Tatiana Scheltema

Ze waren wel uitgenodigd maar lieten het unaniem afweten: politici van de partijen die straks waarschijnlijk verantwoordelijk zijn voor de invoering van een kostendekkend griffierechtenstelsel. De Vereniging voor Bestuursrecht (VAR) organiseerde op 10 februari samen met OSR een symposium om de gevolgen van het Wetsvoorstel kostendekkend griffierecht in kaart te brengen vanuit een bestuursrechtelijk perspectief. In een zaal vol advocaten en bestuursrechtjuristen werd daarom vooral gepreikt voor eigen parochie.

Dat gebeurde niet door de minsten. Dagvoorzitter Theo Simons, president van de Centrale Raad voor Beroep, somt de kenmerken van het wetsvoorstel nog eens op: naast het hoofddoel, bezuinigen, noemt de Memorie van Toelichting ook het vergroten van de eigen verantwoordelijkheid

van rechtzoekenden zodat burgers en bedrijven een betere afweging zullen maken alvorens naar de rechter te stappen. Het nieuwe stelsel moet 240 miljoen euro per jaar opleveren. Met die 240 miljoen zal straks 24 procent van de totale kosten van rechtspraak worden gedekt, tegen achttien procent bij het huidige stelsel.

‘Deze wet heeft een goede loodgieter nodig,’ sombert de Leidse hoogleraar Staats- en Bestuursrecht Tom Barkhuysen, refererend aan de honderden loodgieters die vandaag óók in de Jaarbeurs congresseren. Dat de wet niet onmiddellijk afketst op Europees-verdragsrechtelijke bezwaren is vooral te danken aan de in tweede instantie ingevoegde hardheidsclausule. Maar dat maakt het wetsvoorstel niet per se EVRM-*proof*, aldus Barkhuysen. Uit de jurisprudentie valt op te maken dat de overheid weliswaar griffierechten mag heffen, maar dat de hoogte proportioneel dient te

zijn (Kreuz-Polen). Wanneer het griffierecht om bezuinigingsredenen wordt geheven, is een strengere toets gerechtvaardigd (Podbielski-Polen). Bovendien oordeelde het EHRM dat de dreiging van een hoge proceskostenveroordeling een obstakel kan vormen voor de toegang tot de rechter (Stankov-Bulgarije).

Barkhuysen ziet dus wel degelijk verdragsrechtelijke argumenten om de wet aan te vechten. ‘Wat dat betreft blijven consumentenorganisaties verdacht stil in dit debat. Terwijl juist bij de middeninkomens de hardste klappen zijn te verwachten. Die hebben nu al de grootste moeite met toegang tot de rechter, maar zij komen niet in aanmerking voor de hardheidsclausule. Met een verwijzing naar Europese grondrechten komt die vraag dus als eerste aan de orde: of je die hardheidsclausule niet verdragsconform ook moet toepassen voor de middeninkomens.’

»

>>

Kronkel

Bestuursorganen kunnen overigens geen aanspraak maken op de hardheidsclausule. Zij zijn dus, volgens Ruurd Koopmans, juridisch directeur van de Sociale Verzekeringsbank, 'óók een beetje zielig.' Dit bestuursorgaan geeft jaarlijks 2,4 miljoen beslissingen af per jaar, en keert 28 miljard euro uit. Interessant is daarom de vraag wie straks de boete van vijfduizend euro gaat betalen als de SVB een zaak verliest, zegt Koopmans. 'Gaat dat uit onze bedrijfsvoeringskosten, of uit het AOW-fonds? Dan raakt het onze bedrijfsvoering dus niet, en dan, ja: *so what?* Dan wordt het een vestzakbroekzakverhaal. Een prikkel om te gaan besparen is het in elk geval niet.'

Dooptceel

De Haagse advocaat Harm Gelderloos voert het publiek langs de bedragen die cliënten voor de kiezen krijgen. In combinatie met bezuinigingen op de gefinancierde rechtshulp zullen die nauwelijks zijn op te brengen. Een grote zorg voor de (sociale) advocatuur is bovendien dat de verantwoordelijkheid voor betaling van de griffierechten bij de advocaat ligt, die in de toekomst dus maar beter de financiële dooptceel van zijn cliënt kan lichten alvorens een zaak aan te nemen.

Vragen uit de zaal spitsen zich daar op toe: kun je je rekening-courant bij de rechtbank dan maar beter opzeggen? Zo ver is het nog niet, antwoordt hoogleraar Bestuursrecht Bart Jan van Ettehoven, ter vervanging van de afwezige politici inderhaast ingevlogen voor de forumdiscussie. Een lichtpuntje is wel, volgens zowel Simons als Barkhuysen, dat politieke partijen in de Tweede Kamer zich beginnen te realiseren wat er staat te gebeuren: uitgerekend VVD-coryfee Ed Nijpels keerde zich vorige week tegen het voorstel, dat een belangrijk grondbeginsel van het liberalisme, namelijk de bescherming van de rechtsstaat, met voeten treedt.

Advocaten voor advocaten

Wit-Rusland belemmert buitenlandse reis advocaat Volchak

Aleh Volchak, de Wit-Russische advocaat die onlangs tot vier dagen gevangenisstraf werd veroordeeld voor 'grof taalgebruik' en het 'zwaaien met de armen' is weer op vrije voeten, maar is zijn paspoort kwijt.

Door Tatiana Scheltema

Volchak had op 30 januari naar New York zullen reizen om met afgeezanten van de Verenigde Naties te spreken over zijn organisatie Rechtshulp aan de bevolking. Maar op die dag werd hij tijdens een urenlange zitting veroordeeld tot vier dagen gevangenis, die hij overigens al had uitgezeten. Deze week werd hij in Londen verwacht voor een conferentie van de Haldane Society of Socialist Lawyers, een Britse organisatie die zich wereldwijd inzet voor mensenrechtenactivisten. Afgelopen november was Volchak te gast bij de presentatie van de database voor Basic Principles on the Role of Lawyers bij De Brauw Blackstone in Amsterdam.

Tijdens Volchaks verblijf in de gevangenis werden de sleutels van zijn appartement door de gevangenisautoriteiten in beslag genomen en werd zijn paspoort uit zijn huis gehaald, kennelijk om zijn identiteit vast te stellen. Bij zijn vrijlating kreeg hij zijn paspoort niet terug. Waarom dat niet is gebeurd wordt nu onderzocht. Hangende dat onderzoek kan volgens de autoriteiten geen nieuw paspoort verstrekt, ook al is het onder

Aleh Volchak

Wit-Russisch recht mogelijk meerdere paspoorten te bezitten.

De poging om Volchak het reizen te beletten moet worden gezien in het licht van zijn optreden voor Alex Bialiatski, de alom gerespecteerde directeur van Viasna, de belangrijkste mensenrechtenorganisatie in Wit-Rusland. Bialiatski (49) werd onlangs tot een gevangenisstraf van vier en half jaar werd veroordeeld omdat hij belastingwetgeving zou hebben omzeild. Volchak schreef een rapport van 44 pagina's, waarin hij aantoonde dat de aanklacht tegen Bialiatski op valse gronden berustte, en bracht dat op 23 januari naar buiten.

Volchak zelf is nu, net als Bialiatski, door het regime in de zogeheten 'eerste categorie' geplaatst, zei hij vorige week tegen de Wit-Russische advocate Sacha Zernova van Solicitors' International Human Rights Group in Londen. Zernova: 'Mensen in die categorie wordt door de autoriteiten als hoogst bedreigend gezien. Men zal er alles aan doen om een rechtszaak tegen hem te fabriceren zodat ze hem jarenlang kunnen opsluiten.'

Beperking gefinancierde rechtsbijstand

‘Eer het EVRM de grens heeft bepaald, zijn we zes jaar verder’

Een nieuw stelsel van gefinancierde rechtsbijstand om zo de kosten ervan te beperken: staatssecretaris Teeven heeft een voorstel. Volgens de Orde is er echter geen legitieme basis de burger op te zadelen met de lasten.

Door Sabine Droogleever Fortuyn

Overtuigende argumenten om het huidige stelsel van gefinancierde rechtsbijstand voor on- en minvermogenen in te ruilen voor een ander stelsel ontbreken. Dat stelt Hans Vogels, namens de Algemene Raad van de Orde in een schriftelijke reactie van 2 februari op het voorstel van staatssecretaris Fred Teeven om het stelsel te vernieuwen. Doel van het voorstel van de staatssecretaris is ‘het voorkomen van ongebreidelde groei van de kosten van gefinancierde rechtsbijstand’. Deze kosten bedroegen in 2008, 2009 en 2010 respectievelijk 426, 452 en 472 miljoen euro.

Volgens Vogels is de groei van deze kosten echter inherent aan het overheidsbeleid. De toenemende bemoeienis van de overheid behoort volgens hem gepaard te gaan met ‘de bereidheid om groei van de financiële facilitering van rechtsbijstand te accepteren’.

Teeven schrijft per mail in reactie hierop dat hij het ‘uiteraard met de Orde eens is dat waar de overheid regels aan burgers oplegt, de burger de mogelijkheid moet hebben de toepassing daarvan in voorkomende gevallen door de rechter te laten toetsen. Anderzijds,’ schrijft hij, ‘maakt het feit dat rechtsbijstand een fundamenteel recht is niet dat wij de ogen zouden mogen sluiten voor de financiële consequenties en het beheersbaar houden van het stelsel.’

Aanbesteding

De gesubsidieerde rechtsbijstand wordt bekostigd door middel van *open einde fi-*

Foto: Marcel Vogel

Hans Vogels:
‘Aanbesteding van rechtsbijstand tast de vrije advocaatkeuze aan’

nanciering. Dit houdt in dat er geen maximum is aan het aantal toevoegingen dat jaarlijks kan worden afgegeven. Om de kosten te beperken stelt de staatssecretaris drie ‘denkrichtingen’ voor waarmee hij de efficiëntie van het stelsel wil vergroten. Een van de genoemde mogelijkheden is de aanbesteding van rechtsbijstand op deelterreinen. Daarnaast oppert de staatssecretaris het versterken van de filterende functie van

Foto: HH/Hz & Verhoeff

Fred Teeven:
‘Rechtsbijstand toegankelijk maken, betekent niet dat de overheid het stelsel volledig dient te financieren’

het Juridisch Loket als eerstelijns en de invoering van een leenstelsel, waarbij de kosten van rechtsbijstand geheel of gedeeltelijk door de rechtzoekende moeten worden terugbetaald.

De Orde ziet geen van deze voorstellen zitten. ‘De aanbesteding van rechtsbijstand op deelterreinen tast de vrije advocaatkeuze aan,’ zegt Vogels. Het versterken van de filterende functie van het Juridisch Loket heeft volgens het

»

»

AR-lid geen zin omdat advocaten volgens hem zelf goed kunnen beoordelen of een cliënt een advocaat nodig heeft. En het probleem van het leenstelsel is volgens Vogels dat het burgers opzadelt met de lasten.

Wel ziet de Orde andere mogelijkheden om het huidige stelsel van gefinancierde rechtshulp efficiënter te maken. Vogels noemt de samenvoeging van het Bureau Slachtofferhulp met het Juridisch Loket, verdergaande specialisatie, invoering van het webportaal mijn.rvr, zodat de bureaucratie en regeldruk worden teruggedrongen en meer kwaliteitsverbetering in de advocatuurlijke praktijk en bij de overige stelselpartners.

'Toegang gewaarborgd'

In het licht van de eerdere bezuinigingen op gefinancierde rechtsbijstand van 100 miljoen euro en de voorgenomen invoering van de kostendekkende griffierechten, waarmee de overheid 240

miljoen euro wil besparen, acht Vogels verdere maatregelen die de toegang tot het recht belemmeren zeer onwenselijk. Het AR-lid stelt dat het voorstel van de staatssecretaris niet tegemoetkomt aan de wettelijke verplichting dat elke burger met een juridisch probleem een beroep kan doen op rechtskundige bijstand. 'Maar eer het Europees Hof voor de Rechten van de Mens de grens heeft bepaald, zijn we weer zes jaar verder.'

Teeven is ervan overtuigd dat met zijn voorstel de toegang tot het recht voor de burger is gewaarborgd. 'Overigens verplichten art. 18 Gw en art. 6 EVRM de regering de rechtsbijstand toegankelijk te maken voor on- en minvermogenden. Dat betekent niet dat het stelsel volledig door de overheid gefinancierd dient te worden.'

Op 1 maart bespreekt de staatssecretaris het voorstel met diverse partijen, waaronder de Raad voor Rechtsbijstand, het Juridisch Loket en de Orde.

Uittredende advocaten

De kosten van Rechtsbijstand dalen vanzelf. Oude mensen procederen niet meer. Kijk maar eens naar de laatste advocatenbladen. De uittredende advocaten zijn omvangrijk in getal – de laatste dertig jaar niet zoveel namen gezien.

De baby-boom stopt binnen zeven jaar en die deed de toevoegingen. Wegens verliesgevendheid kunnen jonge advocaten met toevoegingen geen praktijk meer opbouwen. De korting van Justitie impliceert een korting op de totale uitkering van 5%. Dat is echter 50% op een – eventueel in uitzonderingsgevallen nog te behalen – beperkte winst.

In mijn praktijk merk ik een toename van ellende omdat de overheid van zelfredzaamheid uitgaat bij een burger die de afgelopen 30 jaar door het onderwijs in de steek is gelaten.

(Mr J.P. van Dijk, advocaat te Dedemsvaart, beëdigd 1981)

Correctie

In *Advocatenblad* 2011-17, p. 9, publiceerden wij een artikel over maatschappelijk verantwoorde advocatuur, getiteld 'Hoezo maatschappelijk verantwoord?', waarin onder anderen de Amsterdamse deken Germ Kemper wordt aangehaald.

Bij de lezer kan de indruk zijn ontstaan dat de deken van oordeel is dat Nina Storms een journalist zou hebben doodgeprocedeerd. De deken heeft ons laten weten dat dit niet het geval is.

(redactie)

ALT KAM BOER ADVOCATEN

CIVIELE CASSATIE?

- prijsafspraken mogelijk
- ook op basis van toevoeging
- zie onze website voor voorbeeldzaken

Info: mr H.J.W. Alt, Pb. 82228, 2508 EE Den Haag
Tel.: 070 - 358 94 79, fax: 070 - 358 51 97
alt@altkamboer.com, www.altkamboer.com

TOGA
atelier
S c h o u t

Kwaliteit met oog voor detail

www.toga-atelierschout.nl

info@toga-atelierschout.nl

Industrieweg 51
3044 AS Rotterdam
Tel.: 010 245 07 66
di t/m vr 9:00 - 17:30

Hora est: promoveren naast een praktijk

‘Een advocaat leeft van zijn zelfvertrouwen’

Frans van Velsen promoveerde eind vorig jaar op aansprakelijkheid bij leidingschades. ‘Ter bevrediging van het eigen ego.’

Door Henriette van Wermeskerken

Frans van Velsen, advocaat in Haarlem, mede-oprichter en voorzitter van de Belangenvereniging van Ondernemende Advocaten (BOA), behandelt al bijna dertig jaar leidingschades. Het betreft een specialistisch onderdeel van het leerstuk van de onrechtmatige daad. Aannemers beschadigen soms ondergrondse kabels en buizen, meestal van nutsvoorzieningen, met de machines waarmee ze in de grond werken. Het werken aan het proefschrift viel Van Velsen niet mee. ‘Het vréét tijd en kost dus een fortuin aan declarabele uren, al heb ik zeven dagen per week, twaalf tot veertien uur per dag gewerkt. Ik heb de ideale vrouw want die zeurt daar niet over en stimuleert me juist erg, maar ik voer een solopraktijk dus de cliënten moesten ook een beetje extra geduld hebben. Dankzij de zegeningen van internet heb ik 95 procent van de bronnen van achter mijn bureau kunnen raadplegen. Commercieel was het trouwens niet erg verstandig, want ik ging heel specifieke kennis aan mijn professionele tegenvoetters weggeven die ik voordien helemaal voor mezelf had. Maar ik dacht: tegen de tijd dat anderen “bij” zijn, moet ik zorgen dat ik weer drie straten verder ben, dat houdt de uitdaging erin.’

Over ‘en’

Op dinsdag 18 oktober 2011 promoveerde Van Velsen aan de TU Delft met ‘Aansprakelijkheid bij leidingschades, in 2011 verschenen als *Bouwwrecht Monografie nr. 33*. Aanleiding voor het onderzoek was een arrest. Van Velsen: ‘Al jaren schrijf ik annotaties voor het *Tijdschrift voor Bouwwrecht*. Ik had een ergernis over een volgens mij pseu-

Foto: Emilie Hudig

‘Commercieel was promoveren niet verstandig’

doleerstuk dat uit een leidingschade-arrest was ontstaan over de aansprakelijkheid voor niet-ondergeschikten van art. 6:171 BW, maar ik kreeg er geen vinger achter. In 2010 wees de Hoge Raad een arrest waarmee dat hele “leerstuk” met één armzwaai van tafel werd geveegd. Toen heb ik alle bronnen eens diep bekeken en kwam tot de conclusie dat heel juridisch Nederland gestruikeld was over het woordje ‘en.’ Daar heb ik toen een grote noot over geschreven, wat een compliment van Hartkamp opleverde en een instemmende verwijzing in de laatste door hem bewerkte Asser. En toen had ik het zó verschrikkelijk naar mijn zin met onderzoeken en schrijven, dat ik dacht: nu meteen doorgaan. Ik had een maand over die noot gedaan en ik heb aansluitend in elf maanden het proefschrift geschreven.’

Van Velsen miste wat hij noemt ‘een handboek onrechtmatige daad dat alle antwoorden geeft op de vragen waar je in de schadepraktijk tegenaan loopt’ en heeft

dat nu zelf geschreven. Maar het idee om daar ook op te promoveren kwam voort uit iets fundamenteelers: ‘Dat heb ik alleen maar gedaan ter bevrediging van het eigen ego, en dat vind ik ook de enig juiste motivatie voor zo’n onderneming.’

Stimulans

Tevreden kijkt Van Velsen terug op het werk dat hij heeft verricht. ‘Het heeft me de heerlijke zekerheid opgeleverd dat ik nu eindelijk écht weet hoe het zit met onderwerpen waar vaak enorme onzin over wordt verkondigd, ook in de rechtspraak. Dingen als abstracte schadeberekening, de causale toerekening en de omkeringsregel, aanvaringen.’ Hij raadt het iedereen aan. ‘Een promotieonderzoek geeft je een enorme stimulans. Het is erg goed voor je kennis en datgene waar je als advocaat zo ongeveer van moet leven: je zelfvertrouwen. Zonder dat kun je het vak niet uitoefenen. Anders dan bijvoorbeeld een accountant moet je als advocaat bij je punt blijven: “zo zit het, en zo gaan we het doen.” Gaat de cliënt daar niet in mee, dan moet je de zaak ook niet aannemen. Zelfvertrouwen houdt ook in dat je tegen je cliënt durft te zeggen dat je vindt dat hij ongelijk heeft of dat hij iets commercieel moet oplossen en niet juridisch.’

Publiceren deed Van Velsen al veel en met plezier. Nu gaat hij het leidingschade-deel van de Groene Kluwer *Onrechtmatige Daad* bewerken. Verder blijft hij gewoon zijn vak uitoefenen. ‘Advocaat is veruit het leukste beroep voor een jurist.’

F.J. van Velsen, *Aansprakelijkheid bij leidingschades*, Bouwwrecht Monografie nr. 33; 292 p.; ISBN: 978 90 780 6654 5; 65 euro; Instituut voor Bouwwrecht (IBR), 2011

‘Zo konden
hackers meekijken
tot in de
boardroom van
Goldman Sachs’

Hackers azen op advocaatgeheimen

Slecht nieuws voor wie denkt dat de advocatuur na het DigiNotar-drama in rustiger vaarwater terecht was gekomen. Niet alleen beseffen hackers steeds meer wat er te halen valt bij advocaten, u bent zelf de zwakste schakel in het veiligheidssysteem.

Door Mark Maathuis

De tijd dat de meerderheid van kantoomedewerkers aangaf zijn wachtwoord te willen ruilen voor een chocoladereep is helaas voorbij. Niet omdat men sindsdien zoveel bewuster geworden is van online risico's, maar omdat hackers allang niet meer zo diep in de buidel hoeven te tasten. Dankzij de steeds verder digitaliserende werkplek, de vervaagde grenzen met het online privébestaan en de voorspelbaarheid van wachtwoorden behelst het kraken van een wachtwoord vaak niet meer dan het combineren van wat Facebook- en e-mailgegevens. Daarnaast denken Nederlanders over het algemeen dat het wel goed zit met hun online veiligheid. Zo bleek onlangs uit een onderzoek dat Microsoft in 27 Europese landen liet uitvoeren dat Nederland in vergelijking minder goed beveiligd is. Weliswaar heeft het merendeel een antivirusprogramma, maar slechts vijftig procent checkt bijvoorbeeld de betrouwbaarheid van een site als men daar een betaling doet en meer dan driekwart heeft voor elk online account hetzelfde wachtwoord.

Onder advocaten, bij wet beschermde hoeders van kostbare informatie, zouden deze cijfers lager moeten zijn. Maar ook dan lopen zijn niet minder risico, integendeel. Naast de trofee waarde lijken hackers zich steeds beter de financiële waarde te realiseren van informatie die bij advocaten te halen is. Dat ondervonden bijvoorbeeld vier Canadese advocatenkantoren eind vorig jaar toen hackers hun computers doorzochten op informatie over ophanden zijnde overnames van cliënten. Rond diezelfde tijd werd-

bekend dat een Amerikaans advocatenkantoor slachtoffer was geworden van cyberaanvallen vanuit China terwijl het kantoor een cliënt bijstond in een miljardenclaim tegen de Chinese overheid. En als het hackerscollectief Anonymous er daadwerkelijk in geslaagd is begin februari dossiers te stelen van Amerikaanse soldaten die verdacht worden van oorlogsmisdaden heeft men ook daar goud in handen.

Op de parkeerplaats

Gezien de dodelijke pr rondom een gehackt advocatenkantoor is het aannemelijk dat deze voorbeelden slechts het topje van de ijsberg vormen. Helaas draagt dat doodzwijgen bij aan het in stand houden van de meeste digitale gevaren. Dat een gewaarschuwd mens voor twee telt is handig, zeker als je bedenkt dat datzelfde mens in elk veiligheidssysteem de zwakste schakel is. Op dat gegeven baseerde 's werelds beroemdste hacker Kevin Mitnick – bekend van onder andere inbraken in de computers van het Pentagon – zijn hacktechniek *social engineering*. En het zou weleens deze methode kunnen zijn die 'in het kader van advocaten boys interessant is,' aldus 'Jan Peters', IT-specialist die zijn echte naam niet geeft vanwege zijn vorige carrière toen hij als professioneel hacker bij een softwarefabrikant de systemen van klanten testte.

Wie *social engineering* associeert met dubbele identiteiten, plaksnorren of andere *Mission Impossible*-rekwisieten, maakt het zichzelf te moeilijk, aldus Peters. 'Hoe hack je een advocatenkantoor? Maak een oude USB-stick met daarop een verborgen hackprogramma zoals een *keylogger* (een programma waarmee

toetsaanslagen en zelfs muisbewegingen van een computergebruiker kan worden geregistreerd, red.) Gooi hem – of een paar – op de parkeerplaats van een advocatenkantoor op de grond. Goeie kans dat een secretaresse, partner of medewerker het ding ziet, opraapt en denkt: Hé, eens kijken wat daar op staat! Op het moment dat het ding in een computer van het advocatenkantoor wordt gestoken, slaat de *keylogger* alle toetsaanslagen op en mailt ze automatisch naar de hacker. Alle wachtwoorden, dossiers, confidentiële informatie en, nog belangrijker, systeeminformatie van de computers en het netwerk van het advocatenkantoor zijn dan bij de hacker bekend. Hij kan vervolgens rustig alles manipuleren en zijn eigen sporen uitwissen voordat hij verder naar zijn volgende projectje gaat.' Soms is zelfs een strategisch geplaatste USB-stick al te veel moeite, zo maakte Rapid7 onlangs pijnlijk duidelijk. Deze Amerikaanse online veiligheidsspecialist struinde in opdracht van een aantal advocatenkantoren via een speciaal geschreven programmaatje in een paar uur ongeveer drie procent van internet af. Daarbij stuitte men op zo'n 5000 video conference systemen waarbij iedereen die het maar wilde, kon inloggen omdat de systemen bewust buiten de beschermende (en vertragende) firewall geplaatst waren; ook werden inkomende verzoeken om aan de conferentie deel te nemen vrijwel zonder enige controle geaccepteerd. Zo kon men meekijken in vergaderzalen van advocatenkantoren, in de gesprekruimte van een gevangenis en zelfs in de boardroom van Goldman Sachs.

»

‘Vraag je naar het digitale archiefbeleid, dan blijft het stil’

Jeroen Strik

STORK 3 en 4

Dichter bij huis is het drama rondom DigiNotar een teken aan de wand. Nadat afgelopen oktober hackers 247 frauduleuze certificaten hadden kunnen aanmaken, besloot toenmalig minister Piet Hein Donner het vertrouwen in het bedrijf op te zeggen. Een stap die de Orde ook nam, met alle gevolgen van dien. Zo moest men op zoek naar een nieuw authenticatiemiddel zodat de veiligheid van de digitale communicatie met de balie en de Raden voor de rechtspraak en Rechtsbijstand gegarandeerd kon blijven worden.

De site van de Orde werd ondertussen ook kritisch bekeken, zegt Jan Leliveld, als lid van de Algemene Raad medeverantwoordelijk voor dat nieuwe authenticatiemiddel. ‘We hebben een hacker ingeschakeld voor een stresstest. Vervolgens hebben wij de processen doorgelopen en onderzocht waar we welke informatie digitaal uitwisselen met advocaten. Tot slot: wat vinden wij, los van wat anderen doen, het gewenste veiligheidsniveau?’ Conclusie van deze risicoanalyse is de keuze voor een middel met beveiligingsniveau STORK 3. ‘Dat betekent dat je iets moet weten, bijvoorbeeld een wachtwoord, iets moet hebben, bijvoor-

beeld een pasje, voordat je iets kunt,’ zegt Leliveld.

Voor STORK 4, het niveau waarop de Rechtspraak gaat opereren en dat extra inspanningen vraagt, is niet gekozen, zegt Leliveld. ‘Vooropgesteld: iedere advocaat die dat wil, kan zelf voor STORK 4 kiezen, de processen zullen daarop zijn ingericht. Maar de Orde wil dit vooralsnog niet verplicht stellen aan de advocaat. Een dergelijk STORK 4-niveau is veel duurder. Daarnaast werken de vele advocaten die er zijn met minstens zoveel verschillende systemen. Als daarin aanpassingen moeten plaatsvinden, zijn dat er meteen heel veel.’ Bovendien stemmen de andere partijen met wie digitale informatie uitwisseling plaatsvindt, zoals de Rechtspraak ermee in dat de Orde de komende drie jaar op dit niveau opereert, zegt Leliveld, ‘tijd die nodig is om te zien of dit de richting is die voor de definitieve oplossing opgaat. We verwachten dat

het nieuwe authenticatiemiddel voor 1 oktober 2012 gebruikt kan worden. Die planning is wel ambitieus, maar er wordt ook door veel medewerkers hard aan gewerkt.’

Archief als kunststukje

Niet alleen hackers, maar ook softwarebedrijven lijken de advocatuur te hebben ontdekt. Volgens Jeroen Strik, directeur van Iron Mountain Benelux, is de aandacht voor de sector mede te wijten aan Nederlandse en Europese wetgeving die in navolging van de Amerikaanse steeds strenger wordt. ‘Wij zijn een Amerikaans bedrijf en je weet wat ze zeggen, “wat daar gebeurt, gebeurt hier over een paar jaar.”’ Daarnaast speelt de Autoriteit Financiële Markten, waar veel partijen mee te maken hebben, een belangrijke rol in deze ontwikkeling.’

Keerzijde van het omzetten van het archief en alle andere papierstromen in enen en nullen is wat Strik overdigitalisatie noemt. ‘Iron Mountain is groot geworden met fysiek documentbeheer. Er staat hier zo’n 130.000 kilometer aan papier opgeslagen dus we weten waar we het over hebben. Vroeger met papieren archieven waar niemand bij kon was het credo “bewaar maar”, terwijl het eindelijk bewaren van digitale dossiers

‘Driekwart heeft voor elk online account hetzelfde wachtwoord’

risico's kan opleveren. Ook wordt op veel plekken het fysieke archief als een kunststukje onderhouden. Vraag je naar het digitale archiefbeleid, dan blijft het stil. Terwijl men wel op het hart gedrukt wordt de deur dicht te doen, blijven digitale deuren vaak gewoon openstaan.'

Een situatie die zal voortduren, aldus Strik, 'totdat er een keerpunt in de bewustwording optreedt. Het is toch onbegrijpelijk, maar als je iets in een envelop stopt, loop je alles nog even na voordat je hem dichtplakt; en een mailtje met een paar pdf's stuur je zo door. Digitaal is natuurlijk makkelijk en snel maar met het risico van ongebreidelde kopieën en verlies van authenticiteit. Daar moet je als bedrijf over nadenken. Zo hebben we net een enquête gehouden onder Amerikaanse advocatenkantoren en daaruit bleek dat 28 procent van de ondervraagde kantoren paperless was. Heel mooi, maar tegelijkertijd bleek dertig procent

'Een zekere ontdigitalisering is aanstaande'

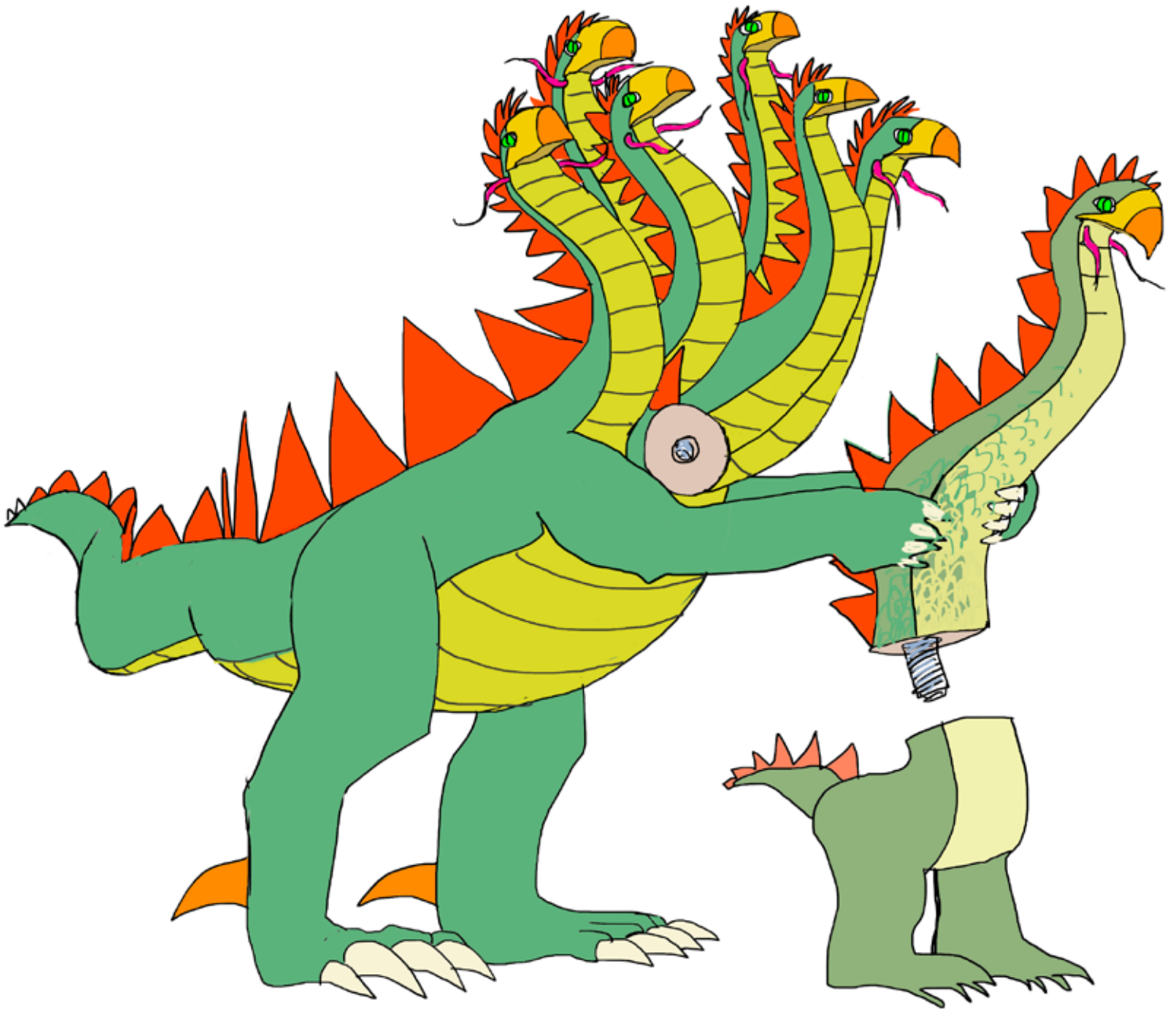
überhaupt geen digitaal beleid te voeren. Voor hen geldt, dat zolang er geen grote ongelukken gebeuren, IT tijdens het partneroverleg niet op de agenda hoeft te staan.' Terwijl er zonder directe digitale crisis ook al genoeg te bespreken is, aldus Strik. 'Moeten we dossiers opslaan in de cloud? Wat is dat überhaupt? Hoe toon je aan dat niemand er meer aan kan komen? Of dat niemand er aan gezeten heeft? Wat kun je nog als de cloud een uur of zelfs een dag uit de lucht is? Vragen die je jezelf moet stellen omdat je als uitbestedende partij eindverantwoordelijke bent en een advocaat die zijn dossier kwijt is, dat is een nachtmerrie.'

'Niet meer van deze tijd'

De advocatuur zou juist daarom weleens aanleiding kunnen geven tot de volgende ontwikkeling, meent Strik, wijzend op trendwatcher Adjiedj Bakas. Deze schrijft in zijn rapport *De grote stagnatie begint nu echt: trends voor 2012* dat door het toegenomen aantal digitale incidenten er 'een zekere ontdigitalisering aanstaande is. Bedrijven zullen de opslag van hun kwetsbare informatie *off the grid* willen verzorgen – zelfs data-opslag op papier zal weer terrein winnen.' Maar met minder radicale stappen is de veiligheid ook al te verbeteren, meent Strik. 'Op advocatenkantoren bestaat bijvoorbeeld een systeem om een back-up te maken van alle digitale documenten. Die bestanden kunnen digitaal gestuurd worden, maar wij kunnen die kopie ook fysiek komen halen. Dat kun je niet meer van deze tijd noemen, maar is het onveilig opbergen van informatie dat dan wel?' <<

Foto: Sjoerd van der Hucht

Vennoten van advocatenkantoor raken te zwaar belast

Maak de specialist exclusief, maar geen partner

Partnerposities in advocatenkantoren zijn voorbehouden aan krachtpaters qua vakinhoud, commercie en leiderschap. Nu de eisen alsmaar hoger worden is de vraag hoe lang ze dit nog volhouden. De partner van de toekomst is minder vakinhoudelijke coryfee en meer ondernemer.

Door Marcel Wanrooy¹

De maatschap is als rechtsvorm in de advocatuur bijna verdwenen maar als organisatievorm nog springlevend. Het juridisch jasje in veranderd in een nv of bv, maten heten nu aandeelhouders, de maatschapsvergadering is AvA geworden en het dagelijks bestuur heeft in grote kantoren plaatsgemaakt voor een Raad van Bestuur, inclusief een bedrijfskundig manager voor meer operationele slagkracht. De structuur en cultuur van de aloude maatschap zijn echter niet wezenlijk veranderd.

Toch kraakt het huidige partnership in zijn voegen, vooral wat betreft het functioneren van de partners. Deze allround alleskunnere staan onder druk. Een van de pijlers van de klassieke maatschap is het afleggen van de meesterproef om toegelaten te worden tot de partnerkring en is men daar eenmaal beland, dan deelt men mee in eigenaarschap, prestige, de hoogste zeggenschap en niet te vergeten: winst. De lat ligt hoog. Partners moeten in elk geval – van oudsher – een vakinhoudelijke topper zijn. Ook ondernemerschap en commercieel talent zijn vanzelfsprekende kwaliteiten geworden van de partners en tegenwoordig moeten ze ook een inspirerende, coachende *people manager* zijn.

Een partner moet tegenwoordig een vakinhoudelijke topper zijn, commercieel talent bezitten en een inspirerende *people manager* zijn

Hogere eisen

De partner vervult dus meerdere rollen en op elk van deze gebieden nemen de eisen toe. Zo ontstaan er vakinhoudelijk steeds meer specialisaties. De kennisontwikkeling gaat, mede door online opslag en verspreiding, razendsnel en de kwaliteitsnormen gaan omhoog. De tijd dat je rond je veertigste partner werd en vervolgens op je algemene kennis kon ‘blijven drijven’ tot je zestigste ligt ver achter ons. Vele oudere partners kunnen het tempo nauwelijks bijhouden en slagen er niet meer in om te voldoen aan de huidige eis van brede én diepgaande kennis op het juridisch vakgebied.

Op het terrein van commercie voelt bovendien iedere partner de hete adem in zijn nek van ‘klanten binnenhalen en houden’. Extern is er sprake van tarievendruk, zware pitches, afnemende klantloyaliteit en kleinere opdrachtvolumes. Intern voelen partners de druk

van de urenstaten die haarscherp laten zien wie de *rainmakers* zijn (en wie niet) maar ook van het leverage blijven creëren, van het CRM-systemen bijhouden, en niet te vergeten van de jongere generatie die hen dreigt voorbij te lopen.

En dan moeten de partners ook qua people management de partners aan de maat zijn. Junioren verlangen aandacht en begeleiding, anders vertrekken ze naar elders. Sommige partners doen het buiten de deur fantastisch, maar ‘verslijten’ hun medewerkers. Dat kán gewoon niet meer. Het oude adagium: ‘laat ze maar zwemmen en de besten komen vanzelf bovendrijven’ is niet meer van deze tijd. Dus moet je als partner ook coachingsvaardigheden in huis hebben en tijd besteden aan jong talent.

Rolsplitsing

De partnerrol is topsport op meerdere fronten tegelijk. Er wordt veel gevraagd van de mentale en fysieke spankracht – en dat gedurende vele jaren. In de praktijk zie ik vooral twee problemen. Het is moeilijk om intern nieuwe partners te rekruteren die aan dit ‘multi-top-profiel’ voldoen en de zittende partners bezwijken onder de druk.

Men tracht deze problemen het hoofd te bieden, maar er zijn geen makkelijke oplossingen. Als men scherper selecteert droogt de aanwas op. Als men partners van buiten horizontaal laat instromen bestaat een groot risico op mismatches, want men kent ze onvoldoende en ze komen niet voort uit de eigen cultuur. Aan zwakkere partners kan men op-

¹ Werkzaam bij HRD-adviesbureau GITP, adviseert en begeleidt partnerships bij besturingsvraagstukken en conflicten.

leiding en coaching aanbieden, maar als ze aan hun plafond zitten heeft dat geen effect. Men kan met allerlei regelingen een easy-way-out bieden, maar de gouden kooi en natuurlijk gezichtsverlies voor de betrokken partner maken zo'n demotie of vertrek niet eenvoudig.

Is het geen tijd om de partnerrol eens fundamenteel tegen het licht te houden? Is dat multi-top-profiel echt nodig? Zoals gezegd, het samenvallen van de rollen expert, baas, eigenaar en winstdeler is een van de sterke troeven van het partnershipmodel. Dat maakt het mogelijk het ambacht op hoog niveau uit te oefenen, dat genereert motivatie, drive en ondernemerschap, dat voorkomt overbodig management en houdt de organisatie slank. Zaken waar men in normale bedrijven (de corporate wereld) jaloers op is. Maar valt er geen splitsing in de rollen aan te brengen? Moet iedere partner echt al die rollen *volledig* vervullen? Laten we de rollen eens een voor een bekijken.

Zeggenschap en meesterschap

De 'baasrol' is in de loop der tijd het meest gedifferentieerd geraakt. Qua zeggenschap zijn er allerlei modaliteiten ontstaan: afsplitsing van functies zoals dagelijks bestuur, managing partner, sectievoorzitters, practicegroupmanagers: de uiteindelijke zeggenschap in de rol van aandeelhouder is behouden, maar veel managementtaken zijn geprofessionaliseerd en van het bordje van de partner verdwenen. Zijn bijbehorende rol als coach – in de meester-gezelrelatie – kan enigermate door HR worden overgenomen en de vakinhoudelijke begeleiding kan aan senioredewerkers worden overgelaten maar verder 'wegdelegeren' van deze taak kan niet, juist omdat de partner boegbeeld en identificatiesymbool is die veel impliciete kennis en vaardigheden overdraagt. Veel zeggenschapstaken in de beheersfeer zijn dus af te splitsen (en hier valt nog veel meer winst te behalen) maar de ultieme aandeelhouderszeggenschap en de typische meesterrol zijn onlosmakelijk met het partner-zijn verbonden.

De tijd ligt ver achter ons dat je rond je veertigste partner werd en op je algemene kennis kon blijven drijven tot je zestigste

Equity en winstdeling

De eigenaarsrol laat zich ook niet splitsen, dat zou de bijl aan de wortel van het partnership zetten. Juist het gevoel (en bijbehorende inzet) dat het bedrijf van jezelf is, vormt de kurk waarop het partnership drijft. Externe eigenaren passen niet bij de gewenste autonomie van de topprofessional en kapitaalverschaffers van buiten zijn niet nodig. Men zou eigenaarschap gedeeltelijk kunnen overdragen aan interne professionals, bijvoorbeeld door salary-partners een 0.1 aandeelhouder te maken, maar dan verwatert het maatschapmodel en het levert complicaties op voor de zeggenschapsverhoudingen: 0.1 stemrecht is technisch geen probleem, maar in de praktijk onhandig. Kortom, de full equitypartner is het fundament en de motor van het partnership en kan beter niet opgedeeld worden.

De winstdelersrol is tot op zekere hoogte te splitsen. Vele partnerships gedijen nog steeds prima bij *gelijke* winstdeling (afgezien van ingroeiregelingen) en bewaken dit als groot goed, maar er gaan veel meer dan voorheen stemmen op om gedifferentieerde winstdeling toe te passen. Door de winstuitkering te relateren aan prestaties, voorkomt men scheve ogen en zo'n systeem geeft een rechtvaardiging voor (grote) verschillen in omzet. Echter, als je dit structureel zou inzetten om de partnerrol te verlichten, dan beloon je in feite achterblijvende omzetten. Institutionaliseren van eerste- en tweederangspartners (met aparte beloningsregimes) kan in principe wel, maar verhoudt zich slecht met de ondeelbare

equityrol van eigenaar/aandeelhouder. Splitsing in winstdeling wordt dus wel als aanpassing op het klassieke partnershipmodel toegepast, maar werkt alleen als de bandbreedte in beloningsverschillen niet te groot is. Overigens kan winsthouding als tijdelijke strafkorting vanwege achterblijvende prestaties, zijn nut bewijzen, maar deze oplossing is niet geschikt om de partnerrol structureel te verlichten.

Expert

Ten slotte de rol als expert. Deze rol is van oudsher het dominante kenmerk van de partnerstatus. Hoogwaardige vakexpertise vormt een minimumeis om toe te treden tot de maatschap, te vergelijken met de traditionele meesterproef. Het is tevens de rol die in de praktijk als onmisbaar voor full equitypartners wordt beschouwd. Maar is dat wel zo? Vaktechnisch specialisten vind je ook in de niet-partnerkringen, soms als een 'superstaf' centraal in de backoffice georganiseerd. Snelle digitale communicatie maakt kennis makkelijk bereikbaar, los van plaats en tijd. Partners die lastige klantopdrachten verrichten moeten tegenwoordig steeds vaker en sneller schakelen naar collega-specialisten. En bovendien: de topprofessional-partner van vandaag dient zich vooral te onderscheiden door ondernemerschap en uitstekende klantvaardigheden. De *vaktechnische* topper heeft lang niet altijd affiniteit en kwaliteiten op dat gebied (soms is IQ zelfs omgekeerd evenredig met EQ). En het is de vraag of de typische vakspecialist gedreven wordt door commercie en winst. Passie voor het vak staat bij de echte experts vaak hoger genoteerd dan klanten en markt.

Expert apart

Met andere woorden: de rol van vakinhoudelijk expert kan losgekoppeld worden van de partnerrol. Dat betekent een serieuze verlichting. Specialist die geen partner worden, verdienen echter wel aanzien en prestige, alsmede een beloningspakket dat 'staat'. Voeg hen dus niet bij de rangen van de *salarypartners*, maar creëer een speciaal arrangement. Geef hen een aparte naam ('of counsel'

wordt gebruikt, maar het is de vraag of deze term de gewenste exclusiviteit van de positie voldoende benadrukt) en geef hen 'podium' door bijvoorbeeld intern een expert-council in te stellen, waar de vooraanstaande vaktoppers elkaar ontmoeten. Verstrek innovatieprijzen, stel faciliteiten voor kennisontwikkeling beschikbaar, zorg voor een verbinding met de wetenschap, laat hen publiceren en lezingen geven (ondersteunend aan de gewenste *corporate brand*) et cetera. En niet onbelangrijk: geef hen bepaalde zeggenschapsrechten, bijvoorbeeld bij benoemingen van sleutelpersonen of bestem-

Partners moeten steeds vaker en sneller schakelen naar collega-specialisten

ming van bepaalde budgetten. Anders is hun invloed in de organisatie te gering.

De kernrol van partner verschuift hiermee van vakinhoudelijke coryfee naar ondernemer. Dat proces is allang gaande

en gezien de naar verwachting blijvende zware concurrentie en moeilijke markt is het logisch dat *ondernemerschap* nog meer de centrale kwaliteit van een partner wordt. Die kwaliteit is minder snel vergankelijk dan kennis en biedt bedrijfsmatige continuïteit voor de toekomst. Deze ondernemende partner – met uitstekende sociale vaardigheden – heeft bovendien een onmisbare rol als coach van aanstormend talent en heeft daarmee ook in dat opzicht de sleutel voor continuïteit van zijn partnership in handen.

(advertentie)

Toplocatie Centrum Amsterdam

Kantoorruimte voor drie advocaten, met secretariaat, aan de Amstel.

Combinaties bespreekbaar.

Zeer representatief, stijlvol en prettig.

Huur € 7.500,- per kwartaal, of een gedeelte hiervan per advocaat.

Reacties tel.: 020 5200 890

TE HUUR: kantoorruimte voor zelfstandig gevestigde advocaat in bestaand advocatenkantoor gevestigd aan de Nieuwegracht te Utrecht.

De huurprijs bedraagt € 1.000,- per maand inclusief gebruik van facilitaire voorzieningen en secretariaat.

Contact: Brouwer Advocaten
Telefoon: 030 230 20 50
E-mail: info@brouweradvocaten.nl

DR MR VERKRUISEN
gezondheidsrecht en letselschade
— ADVOCATEN —

Verkruisen advocaten is een toonaangevend advocatenkantoor op het gebied van gezondheidsrecht en letselschaderecht. Tezamen met de professionals in Verkruisen Medisch Adviseurs en het Verkruisen Instituut voor Actuariële Schadeberekeringen (VIAS) biedt het kantoor haar cliënten een volledig en modern rechtshulp pakket. De advocaten van Verkruisen werken voor cliënten in heel Nederland.

Verkruisen advocaten is op zoek naar een

Letselschadeadvocaat en/of letselschaderegelaar

Uw profiel

U bent een moderne professional die er plezier in heeft om met een grote mate van zelfstandigheid, doch steeds in multidisciplinair teamverband letselschade-slachtoffers van kwalitatief hoogwaardige rechtshulp te voorzien. U bezit aantoonbaar relevante kennis en ervaring.

Inlichtingen en sollicitaties

dr. mr. W.G. Verkruisen, Postbus 75151, 1070 AD Amsterdam (e-mail: w.g.verkruisen@verkruisen.nl, telefoon: 020-4860055). Uw reactie wordt met grote vertrouwelijkheid behandeld.

Exodus – voor de laatste fase van de detentie en het leven erna

‘Motivatie is een wankel iets’

Exodus helpt ex-gedetineerden bij hun terugkeer in de maatschappij. Plaatsing loopt via het OM of de rechter, de advocaat kan ervoor pleiten als bijzondere voorwaarde. Maar het lukt niet altijd.

Door Tatiana Scheltema

Exodushuis, Amsterdam. ‘Zullen we heel even stil zijn? Dan kunnen jullie beginnen,’ zegt begeleidster Alma. Minutenlang klinkt alleen het getik van bestek op borden in de grote, hoge ruimte. ‘Hoe meer mensen praten, hoe minder de kwaliteit,’ doorbreekt Gerrit de stilte. De kok van vandaag, Patrick, neemt het compliment verlegen in ontvangst. Hij leerde koken op de grote vaart, zegt hij, toen hij als jongetje van veertien werkte op schepen in het Caribisch gebied. Maar inmiddels is Patrick opa. En ergens ging het mis. Drugs-smokkel en -handel, diefstalletjes, ver-

slaving – tot hij gepakt werd en in de cel belandde.

Toen hij vrijkwam, kon hij nergens heen. Nu woont hij sinds een halfjaar in het Exodushuis aan de Overtoom in Amsterdam, een van de elf huizen van Exodus in Nederland. Exodus biedt tijdelijke woonruimte aan gedetineerden in de laatste fase van hun detentie en helpt ze hun leven na de gevangenisstraf weer op orde te krijgen.

Voor jezelf

Exodus komt voort uit het gevangenispastoraat, en werd in 1981 opgericht door pastores die zagen dat ex-gedetineerden, vaak jongeren, het niet redden

buiten de gevangenis en keer op keer in het oude gedrag vervielen. Kernwoorden van het Exodusprogramma zijn wonen, werk, relatie en zingeving. Met dat laatste onderscheidt Exodus zich van andere instanties, zegt Frank Stam, al 37 jaar werkzaam als reclasserder, en sinds 2004 manager van het Exodushuis in Amsterdam. ‘Het heeft weinig zin om de eerste drie op orde te hebben als je niet weet waaróm je het doet. Zingeving beschouwen wij als het cement tussen de bouwstenen wonen, werk en relatie. We slaan mensen niet met bijbels om de oren, alle gezindten zijn welkom. Maar de intrinsieke motivatie om te veranderen moet er wel zijn. Iemand zegt bij-

voorbeeld dat hij zijn leven wil beteren voor zijn kinderen. Maar je moet het willen voor jezelf. Zodat je kunt zeggen: ik wil er zijn voor mijn kinderen.'

Toen Stam in 2004 begon, zat het overgrote deel van de bewoners er vrijwillig. 'Dat waren de mensen die met een vuilniszak met spullen uit de bajes kwamen en nergens terecht konden,' zegt Stam. Tegenwoordig is de verhouding andersom: zeventig procent van de bewoners wordt op justitiële titel bij Exodus geplaatst. Zij het dat mensen met ernstige psychische problemen, ernstige verslavingsproblematiek, of ernstige persoonlijkheidsproblematiek naar andere instanties worden doorverwezen.

Maar ook voor 'gewone' ex-gedetineerden is het Exodusprogramma al behoorlijk pittig. Wie geplaatst wordt, conformeert zich aan een rigide structuur. Dat betekent: een verplichte dagbesteding van minimaal 26 uur per week, sport, corvee, deelname aan bewonersvergaderingen, groeps- en begeleidingsgesprekken. En er zijn specifieke trainingen, bijvoorbeeld leren budgetteren. Twee keer per week eten bewoners verplicht samen. Alcohol en drugs zijn verboden en daar wordt streng op gecontroleerd.

Onttrekking aan het programma wordt gesanctioneerd. Te laat op een afspraak met een begeleider: één gele kaart. Een uur te laat binnen: drie gele kaarten. Bij tien gele kaarten is het einde oefening. 'Zo'n kaartensysteem lijkt misschien kinderachtig, maar het is wel zo helder,' zegt Stam. 'Je hoeft geen ontzettend lange en diepe gesprekken te voeren. Het is een waarschuwingssysteem: dit is de regel, daar ben je overheen gegaan, dit staat ervoor. Gebeurt er een week niets, dan gaan er weer twee kaarten vanaf. Maar je kunt ook groene kaarten verdienen, als je iets doet wat verder gaat dan van je wordt verwacht. Een groene kaart is niet inwisselbaar voor een gele, maar je kunt er bijvoorbeeld een telefoonkaart van vijf euro voor krijgen. Op een uitkeringsbudget

Exodushuizen

Er zijn in Nederland elf Exodushuizen, met ruimte op jaarbasis voor vijfhonderd mensen. Plaatsing bij Exodus gebeurt doorgaans op justitiële titel. De meeste bewoners worden in het kader van een penitentiair programma geplaatst. Ook gedetineerden uit de Inrichting Stelselmatige Daders (ISD'ers) kunnen er terecht, evenals PIJ-jongeren (Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen). Een verblijf bij Exodus kan ook als bijzondere voorwaarde worden gesteld bij de voorwaardelijke invrijheidstelling. Aan de voorkant van het straftraject kan de advocaat begeleiding door Exodus aanvragen als bijzondere voorwaarde bij schorsing van detentie. Toestemming van het ministerie, de reclassering en een succesvolle intake bij Exodus zelf is vereist. Plaatsing loopt vrijwel altijd via de reclassering, hoewel een beperkt aantal plaatsen is gereserveerd voor bewoners die zich vrijwillig melden.

van achthonderd euro toch mooi meegenomen.'

Rechter pad

Exodus onderhoudt nauwe contacten met de Dienst Werk en Inkomen, die begeleiding in vrijwilligerswerk regelt, hopelijk gevolgd door een arbeidscontract. Stam: 'Het zijn vaak mensen met een afgebroken opleiding en een enorme afstand tot de arbeidsmarkt. Maar op herscholing wordt bezuinigd, dus dat zit er niet in. Bovendien is de uitkering volgens de minister een noodoplossing en moet je beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt. Maar ik twijfel of je jongens die zo uit de bajes komen, zoals een ISD'er (Inrichting Stelselmatige Daders, red.) die nog nooit heeft gewerkt en zijn halve leven in de drugs heeft gezeten, in een bejaardentehuis aan het werk moet zetten. Dat wil ik die bejaarden bij wijze van spreken niet aandoen. Ook moet je voor allerlei banen een Verklaring Omtrent het Gedrag hebben. Dus het is moeilijk.'

Dat Exodus niettemin het verschil kan maken tussen terugval en een voor-

zichtige terugkeer op een rechter pad, is sommige advocaten niet ontgaan. Oud-Exodus-bewoners recidiveren – afhankelijk van hoe je meet – vijf tot vijftientwintig procent minder dan andere ex-gedetineerden. Zo onderhoudt het kantoor Anker & Anker warme banden met de organisatie en ook de Haarlemse advocaat Hans Gaasbeek probeert cliënten regelmatig onder te brengen bij de stichting. Plaatsing bij Exodus kan worden opgelegd als bijzondere voorwaarde.

Maar weerstand komt nog weleens uit onverwachte hoek, zegt Gaasbeek. 'Voor een cliënte die recidiveerde vroeg ik bij het Hof Amsterdam een schorsing van het einde van de straf aan, zodat ze een paar maanden Exodus kon doen. Ze was al bekend bij Exodus in Venlo, die hadden zelfs al een rapport over haar geschreven. Ook de ag en de reclassering waren vóór, al was het een heel gedoe om een rapportje te krijgen. Dus alle neuzen stonden dezelfde kant op – maar de rechter weigerde.'

Te hoge lat

De algemene tendens is dat je dit soort begeleidingsprogramma's moet verdienen, beaamt Rien Timmer, directeur van Exodus Nederland. 'Je moet je goede wil tonen, ander kom je er niet in. Maatschappelijk is dat wel te verdedigen, maar de keerzijde ervan is dat het dreigt door te slaan naar de andere kant. "Een gedetineerde die niet gemotiveerd is blijft maar lekker zitten," hoor je dan. Onze ervaring is, en zo werkt het bij ieder mens, dat motivatie een heel wankel iets is. Je bent vijf minuten gemotiveerd, en vervolgens dagenlang níét. Op 31 december wil je dolgraag stoppen met roken, een maand later niet meer. Dus je moet continu aan die motivatie werken, ook in de gevangenis. Maar hoe hoger je die lat legt, hoe meer kans je hebt dat mensen het niet halen, en hoe meer mensen straks de gevangenis verlaten zonder dat er iets is geregeld. Bij hen is het probleem dan alleen maar groter geworden.'

Hoe is beweerde volmacht ook al weer te checken?

Een advocaat wordt op zijn woord geloofd, ook als hij zegt dat hij als advocaat voor iemand anders optreedt. Hoe is de beweerde bevoegdheid van niet-advocaten te controleren?

Door Martijn Maathuis¹

De Hoge Raad bevestigde onlangs (HR 3 februari 2012 BU 4909, 10/02724) zijn leer dat voor het opwekken van de schijn van volmachtverlening een toedoen van de achterman niet noodzakelijk is (HR 19 februari 2010, LJN BK7671, NJ 2010/115). De schijn van vertegenwoordigingsbevoegdheid kan bijvoorbeeld ook worden gewekt omdat de achterman nalaat deze weg te nemen. Ondanks dat de veronderstelde vertegenwoordiger niet vertegenwoordigingsbevoegd is, komt dan toch een rechtshandeling tot stand tussen de achterman en de wederpartij.

Hoofdreël is dat een gevolmachtigde, die handelt binnen de grenzen van zijn bevoegdheid en in naam van de volmachtgever rechtshandelingen verricht, de volmachtgever aan die rechtshandelingen bindt. De gevolmachtigde wordt zelf geen partij bij de rechtshandelingen, dat wordt de volmachtgever. Overschrijdt de gevolmachtigde de grenzen van zijn bevoegdheid, dan bindt hij de volmachtgever in beginsel niet. Dergelijke pseudo-gevolmachtigde bindt zichzelf evenmin, hij was immers geen partij. De pseudo-gevolmachtigde kan in zo'n geval wel schadelijkt zijn jegens de wederpartij en dan voor het positieve belang bij de rechtshandeling.

Handelen met een (veronderstelde) gevolmachtigde komt voor een wederpartij met bepaalde risico's. Zo kan de wederpartij als er gebrek aan de bevoegdheid kleeft eindigen met een onrechtmatige daadvordering op een onbevoegde vertegenwoordiger, waarvan hij mag hopen dat deze verhaal biedt. Hoe kun je - geconfronteerd met iemand waarvan je meent, op grond van wat hij of de veronderstelde achterman zegt of juist verzwijgt, doet of nalaat, dat hij handelt voor die achterman - vaststellen dat dat inderdaad zo is, zonder achteraf bijvoorbeeld de lange, meanderende weg van de opgewekte schijn zoals geschetst door ons hoogste rechtscollege, af te hoeven leggen? Art. 3:71 BW biedt houvast.

Art. 3:71 lid 1 BW bepaalt dat de wederpartij van de gevolmachtigde verklaringen van de gevolmachtigde als ongeldig van de hand kan wijzen als de wederpartij terstond om bewijs van de volmacht heeft gevraagd en aan de gevolmachtigde niet onverwijld een geschrift is gegeven waaruit de volmacht blijkt. Krijgt de wederpartij bedoeld bewijs niet of niet op de voorgeschreven wijze, dan kan hij de verklaringen van de gevolmachtigde eenvoudigweg negeren.

'Terstond' in deze betekent 'onmiddellijk,' de wederpartij moet indien geconfronteerd door hun gevolmachtigde direct vragen om bewijs van diens volmacht. De eerste reactie van de wederpar-

tij op de verklaring van de gevolmachtigde dat deze voor een ander optreedt moet - bij twijfel - dus een verzoek om bewijs van de bevoegdheid zijn. En dat bewijs moet dan onverwijld geleverd worden. Dit biedt iets meer tijd omdat 'onverwijld' betekent 'zonder vertraging.'

Wat het verschil tussen die twee is, is een leuk onderwerp voor een scriptie/promotie, maar 'onmiddellijk' is in ieder geval sneller dan 'zonder vertraging.' Dat is ook redelijk, het kan immers even kosten om de achterman de volmacht op schrift te laten stellen terwijl daarom vragen zo is gebeurd. Dat bewijs van de volmacht moet namelijk worden geleverd met een geschrift waaruit de volmacht blijkt. Dat geschrift hoeft geen akte te zijn. Wie het bewijs levert maakt niet uit, dat kan zowel de achterman als de vertegenwoordiger zijn. Alternatief geldt dat de volmachtgever de volmacht ook kan bevestigen. Die bevestiging door de volmachtgever hoeft niet met een geschrift te worden gegeven, al is dat om redenen van bewijsvoering natuurlijk wel verstandig. Overigens is deze bevestiging geen bekrachtiging maar een erkenning van de volmacht. Het vragen om bewijs schort de werking van de verklaring niet op. Als de gevolmachtigde inderdaad gevolmachtigd is, dan kan deze immers rechtsgeldig handelen voor de gevolmachtigde en dat vanaf het moment van de volmachtverlening.

¹ Advocaat bij Kingfisher Advocaten in Amsterdam en redactielid van dit blad.

Arrest virtuele diefstal

HR schendt legaliteitsbeginsel

Met het arrest over de diefstal van virtuele spelobjecten heeft de Hoge Raad de plank misgeslagen. Het is wachten op de eerste problemen – de technologie zal binnenkort vast met iets moois komen

Door Yehudi Moszkowicz¹

Op 31 januari jl. heeft de Hoge Raad virtuele objecten uit het online computerspel RuneScape (zwaard en amulet) als 'goed' in de zin van art. 310 Sr (diefstal) gekwalificeerd en zo diefstal van virtuele 'goederen' mogelijk geacht.² In deze zaak werd als voornaamste cassatiemiddel aangevoerd dat een virtueel 'goed' niet meer is dan een grafische weergave, gevormd door *bits* en *bytes* (enen en nullen). Een virtuele wereld is een visuele illusie die wordt gecreëerd door een opeenvolging van commando's waardoor betrokkenen dus slechts data, in de vorm van binaire codes op de server van het computerspel hebben veranderd. De Hoge Raad heeft dit middel verworpen: 'De klacht dat geen sprake is van een goed omdat de onderhavige objecten uit "bits en bytes" bestaan, faalt. De virtuele aard van deze objecten staat op zichzelf niet eraan in de weg deze aan te merken als goed in de zin van art. 310 Sr.'

Dat de Hoge Raad onjuist heeft geoordeeld kan het best met een voorbeeld worden geïllustreerd. Magic, The Gathering³ is een kaartspel dat veel lijkt op het onderhavige computerspel. Maar omdat dit spel in de analoge wereld plaats vindt zijn de 'goederen' afgebeeld op speelkaarten in plaats van op een beeldscherm. Sommige kaarten zijn schaars en gewild. Voor fervente spelers van dit spel hebben deze kaarten waarde. Ook moet men veel tijd en

energie besteden om ze te bemachtigen. Maar als een speler de *volcanic hammer*-kaart, net als in de RuneScape zaak, door bedreiging met een mes weet te bemachtigen in plaats van door het spel goed te spelen, heeft hij dan een *volcanic hammer* gestolen of heeft hij op strafbare wijze vals gespeeld? Ik meen: hij heeft geen 'vulcanic hamer' bemachtigd maar een papieren kaartje dat is bedrukt met inkt.

In de RuneScape zaak heeft de ene speler de ander onder bedreiging met een mes een virtueel 'goed' naar zijn spelaccount doen overhevelen. Feitelijk zijn op de spelservers binaire gegevens veranderd waardoor hij en niet meer de andere speler het zwaard kon gebruiken. Hetzelfde principe dus alleen een ander medium.

Volgens de zijn ook virtuele 'goederen' vatbaar voor diefstal omdat ze voor de spelers 'reële waarde' hebben, ontstaan door 'inspanning en tijdsinvestering' in combinatie met het feit dat het 'goed' kan worden afgenomen.⁴ Maar 'waarde' is een onjuist criterium voor diefstal, omdat ook volstrekt waardeloze 'goederen' kunnen worden gestolen. Bovendien doet het criterium van geïnvesteerde tijd en energie de vraag rijzen hoe dat ooit moet worden aangetoond – met urenspecificaties? Wat de feitelijk heerschappij van de 'goederen' betreft: die bestaat niet omdat de spelbeheerder te allen tijde de 'goederen' kan wissen, verplaatsen of ontoegankelijk maken voor de 'eigenaar'.⁵ De data die de visuele weergave van het 'goed' vertegenwoor-

digen, zijn opgeslagen op de server van de aanbieder van het spel. De speler krijgt dus nooit de beschikkingsmacht over de data.

In belang der wet

Het virtuele karakter maakt dat het 'goed' niet gestolen kan worden. Bovendien bestaan de virtuele 'goederen' slechts bij de gratie van dat spel: als het spel zou ophouden omdat de aanbieder bijvoorbeeld failliet gaat, dan verdwijnen ook de 'goederen'. Ten slotte wordt het door dit arrest strafbaar om tijdens het spelen een goed van een ander af te nemen, ook als dit nu juist de bedoeling is. Wie trekt de grenzen? De Hoge Raad zegt dat er zich 'gemakkelijk grensgevallen kunnen voordoen en de kwalificatie dan sterk afhankelijk is van de omstandigheden van het geval en de waardering daarvan door de rechter'.⁶

Er zijn in deze zaak strafbare daden verricht, maar er is geen diefstal gepleegd. Mijns inziens heeft de Hoge Raad het legaliteitsbeginsel geschonden.⁷ Zelfs Borgers constateerde in zijn noot onder het arrest van het hof, zij het schoorvoetend, dat 'nadere reflectie van de zijde van de wetgever geenszins overbodig of onwenselijk is'.⁸ Het is wachten op de eerste problemen die dit arrest meebrengt. De technologie zal binnenkort vast met iets moois komen. Cassatie in het belang der wet ligt dan voor de hand...

1 Advocaat bij en kantoorhouder van Vissers & Moszkowicz Advocaten te Utrecht.

2 LJN: BQ9251: dit arrest is de moderne versie van het Electriciteitsarrest (HR 23 mei 1921). Overigens dienden beide zaken in eerste aanleg in Leeuwarden en werden beide arresten gewezen door onder meer een raadshere die De Savornin Lohman heet...

3 www.wizards.com/Magic/Summoner/ en http://nl.wikipedia.org/wiki/Magic:_The_Gathering.

4 Saillant is dat het slachtoffer in deze zaak nou juist geen inspanning had verricht om de 'goederen' te vergaren, hij had ze tot grote jaloezie van de daders in het spel 'gevonden' (r.o. 4 van LJN: BG0939, het vonnis in eerste aanleg).

5 In een vergelijkbare Chinese zaak droeg de rechter op de spullen terug te plaatsen: www.cnn.com/2003/TECH/fun.games/12/19/china.gamer.reut/.

6 Daarom wens ik bijvoorbeeld de spelers van *Grand Theft Auto* veel sterkte.

7 En in die gedachte sta ik niet alleen: zie Joost Nan, 'Virtuele goederen bestaan niet', weblog *Scherp in strafrecht*. Overigens kreeg de Hoge Raad in 1921 vergelijkbare kritiek na het Electriciteitsarrest.

8 LJN: BK2773; NJ 2010, 616 m.nt. M.J. Borgers.

Online platform maakt vertalingen beter én sneller

Van offerte tot vertaling en factuur, alles staat voortaan online in de nieuwe in the cloud-dienst van TVcN Legal Translations. 'Direct contact, goed overzicht en een snelle juiste vertaling. Dit platform functioneert prima.'

Het Tolk- en Vertaalcentrum Nederland (TVcN) is al ruim dertig jaar specialist in juridische vertalingen voor onder meer het Ministerie van Veiligheid en Justitie maar ook voor talloze advocatenkantoren en juridische afdelingen van bedrijven. Dat een specialist correcte vertalingen aflevert is vanzelfsprekend, maar er kan natuurlijk altijd onduidelijkheid ontstaan over data, namen of de interpretatie van buitenlandse juridische begrippen. Dan is het handig als de communicatie tussen de klant en het vertaalbureau à la minute en op één plek gebeurt.

Dat was mede de aanleiding de applicatie TVcN Joint Global Platform te ontwikkelen, een online service waarbij alle relevante documenten en contacten rond een vertaalproject in één overzicht staan. Makkelijk voor de opdrachtgever, zeker als er meer vertalingen tegelijkertijd worden uitgevoerd. Bovendien houdt het de vaart in het project, omdat de klant elk moment van de dag de vertaling kan inzien en kan reageren. Maar – en dat is

voor TVcN het belangrijkste – het platform zorgt voor honderd procent correcte vertalingen, mede omdat voor elke opdrachtgever een database wordt opgebouwd met klantspecifieke juridische terminologieën en bedrijfsgebonden begrippen.

Sneller dan normaal

Het TVcN Joint Global Platform speelt zich af *in the cloud* en is dus online met een logincode vanaf elke pc te benaderen. De vraag die zich dan al snel opdringt is: 'Hoe zit het met de veiligheid?'

'Die staat voorop,' zegt Dave van den Akker, manager van TVcN Legal Translations. 'De data is op streng beveiligde servers opgeslagen en is gescheiden van andere accounts. Uiteraard maken we dagelijkse back-ups die op een tweede beveiligde locatie worden bewaard. In dit vakgebied mag je geen enkel risico nemen.' Volgens Van den Akker is het platform uniek in Nederland. 'Het is een webomgeving met een volledig overzicht van offerteaanvraag tot en met het vertaalproces,

de levering van de vertaalde documenten en facturering. Omdat de documenten centraal zijn opgeslagen kunnen onze vertalers en revisoren gelijktijdig aan de vertaling werken en met elkaar chatten. Maar ook de klant kan via het platform direct reageren. Zo verloopt het vertaalwerk sneller dan normaal in onze branche. Onderdeel van het platform is ook dat alle vertalers gebruikmaken van dezelfde centraal beheerde vertaalhulpmiddelen zoals vertaalgeheugens, terminologiedatabase, vertaalsoftware en woordenboeken. De juridische vertaalgeheugens en terminologielijsten worden met elke opdracht verder uitgebouwd. Dat gebeurt bovendien klantspecifiek. Het vertaalwerk wordt daarmee dus ook heel persoonlijk,' aldus Van den Akker.

Meerdere dagtekeningen

Het platform is nog maar kort geleden geïntroduceerd, maar onder advocaten zijn de eerste ervaringen positief. Gerard van der Steen van Advocatenkantoor Toren-

Column

Marketing: veelgemaakte fouten

Dolph Stuyling de Lange

straat uit Den Haag heeft er nu één keer mee gewerkt, zegt hij. 'Voor een echtscheidingsprocedure moest een Marokkaanse huwelijksakte worden vertaald. De datum waarop de partijen zijn getrouwd moet voor de Nederlandse rechter helder zijn. Bij veel huwelijken in Arabische landen wordt echter meer dan één datum geregistreerd. De akte wordt voorgelegd aan verschillende instanties en krijgt daardoor meerdere dagtekeningen en stempels. Dan moet je daar dus de juiste dag uit zien te halen. Het lijkt een kleinigheid, maar het kan in een procedure voor problemen zorgen.' Van der Steen scande de akte in en stuurde het via het platform naar TVcN. 'Gelukkig was de huwelijksdatum in dit geval goed te achterhalen, maar ik had nog een vraag over de juiste spelling van een naam. Ook al zo'n kleinigheid die een procedure kan vertragen. Ik logde in op het platform, stelde mijn vraag en kreeg heel snel een reactie van de vertaler. Direct contact, goed overzicht en een snelle juiste vertaling. Ik kan niet anders zeggen dan dat het platform prima functioneert.'

Geen simpel foutje

Ook Martien Schijvenaars (Leenders Advocaten in Vlissingen) is te spreken over de nieuwe dienst, zegt hij. 'Mijn specialisaties zijn familierecht en vreemdelingenrecht. Als er een echtscheiding in deze regio is, waarbij een vreemdeling is betrokken met een verblijfsvergunning, komen ze al gauw bij mij terecht. Als ik stukken wil laten vertalen, dan leg ik contact via het TVcN Joint Global Platform. Je hebt een actueel overzicht van alle opdrachten, documenten en kosten. Ook kun je de opdracht goed volgen. Een groot voordeel is dat je rechtstreeks contact hebt met de vertaler. Dat heb ik ook ervaren. Er was wat mis met de geboortedatum van een kind, vertelde een cliënt. Door de immigratiedienst of rechter wordt dit niet afgedaan als een simpel foutje. Je moet echt kunnen aantonen met een correcte vertaling dat er sprake is van een misverstand en pas dan wordt het herzien. Ik speelde dat dus via het platform door aan de vertaler die onmiddellijk reageerde en duidelijkheid gaf,' aldus Schijvenaars.

Het was nog niet zo heel lang geleden dat reclame verboden was voor advocaten en dat advocaten hun neus oprotten voor marketing. 'Kwaliteit moet genoeg zijn,' meenden velen. Inmiddels is marketing gemeengoed geworden: ieder kantoor weet wel dat je daar iets aan moet doen. Bij de wijze waarop men daar dan invulling aan geeft, gaat echter regelmatig veel mis. Iedere advocaat weet dat een accountant met zijn vingers van juridische zaken af zou moeten blijven, maar meestal is men zelf niet bang om slecht beslagen het ijs op te gaan. Deskundig advies kan hier veel goed doen. Voor wie toch zelf aan het werk wil volgen hierna enkele veelgemaakte fouten die dan in elk geval vermeden kunnen worden.

- Diensten aanbieden waarvoor men eigenlijk geen goede kwalitatieve service kan bieden: eerst intern de zaken op orde, dan pas extern communiceren.
- Lukraak diensten aanbieden zonder samenhangend plan: waar kan het kantoor meerwaarde bieden? Bestaat er voldoende belangstelling bij de eigen mensen om ook op iets langere termijn, er energie en aandacht in te steken? Wat is het gebudgetteerde rendement van de beoogde diensten? Is er een logische samenhang met andere diensten die men al biedt? Kortom: eerst strategie, dan pas actie.
- 'Laten we maar eens een seminar organiseren.' Klanten en potentiële klanten worden doodgegooid met informatieaanbod. Waarom is jouw aanbieding voor die (mogelijke) klant wel interessant? Is het niet het zoveelste evenement met twee of drie advocaten die een juridisch verhaal houden met bier

en bitterballen na? Waarom niet een originelere benadering, bijvoorbeeld met een ondernemer die enthousiast is over juridische ondersteuning die hij gekregen heeft en die daarover uit een ander (meer aansprekend) perspectief kan vertellen?

- Denken dat 'een evenement' het einde is van een inspanning van kantoor. Na een evenement begint het pas. Daarna dien je de deelnemers aanvullende, liefst individueel toegesneden informatie te sturen en hen te benaderen voor een persoonlijk onderhoud. Wat is de problematiek bij hun?
- Naar een onderhoud gaan met een mogelijke nieuwe cliënt, zonder vooraf grondige marktinformatie over de betrokken klant te hebben ingewonnen. Internet biedt veel mogelijkheden om jezelf niet alleen als 'juridisch deskundige' neer te zetten (dat gelooft je gesprekspartner wel), maar om ook te tonen dat je mee wilt en kunt denken. Dat kan je gesprekspartner wel beoordelen – en daar bestaat een groot tekort aan. Soms vinden secretaresses en/of stagiaires het leuk om zulk deskresearch te doen.
- Te snel ophouden met een initiatief: de meeste marketing moet concurreren om aandacht. Onmiddellijk resultaat is dus schaars: het is investeren en dat vraagt lange adem. Als de verantwoordelijke advocaat alles uit zijn handen laat vallen als hij weer een grote zaak heeft gekregen, dan heb je energie en aandacht verspild.

Er zijn natuurlijk nog veel meer fouten. De hoofdzaak is: denk na voor je begint, zorg voor focus en originaliteit en voorbereiding en continuïteit zijn cruciaal.

Kroniek Pensioen- recht

kroniek
2010-2011

INHOUD

Wijzigen pensioenovereenkomst bij (ontbreken van) eenzijdig wijzigingsbeding » Toeslagverlening » Betalingsvoorbehoud » Verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds » Gelijke behandeling: Onderscheid naar leeftijd » Onderscheid op grond van geslacht (voltijd/deeltijd) » Onderscheid op grond van handicap of chronische ziekte » Pensioenovereenkomst » Pensioenpremie » Pensioenschade » Andere subonderwerpen » Pensioenregel » Herstel van fouten door pensioenuitvoerders » Informatieplichten » Faillissement » Pensioen en (echt)scheiding » Pensioenverevening » Internationaal privaatrechtelijke aspecten van pensioenverevening » Tijdelijke regeling eenmalige tegemoetkoming pensioenverevening » Pensioenverrekening » Pensioenverweer » Pensioen en alimentatie » Externe uitvoering pensioenverevening door dga » Huwelijksgoederenrecht » Procesrecht » Verjaring en rechtsverwerking

Zelden stonden pensioenen zo in de publiciteit als in het afgelopen jaar. Het korten van pensioenen door sommige pensioenfondsen en het mogelijk korten door fondsen als het ABP en die binnen de Metaal en Techniek en de Metalektro hielden de gemoederen flink bezig.

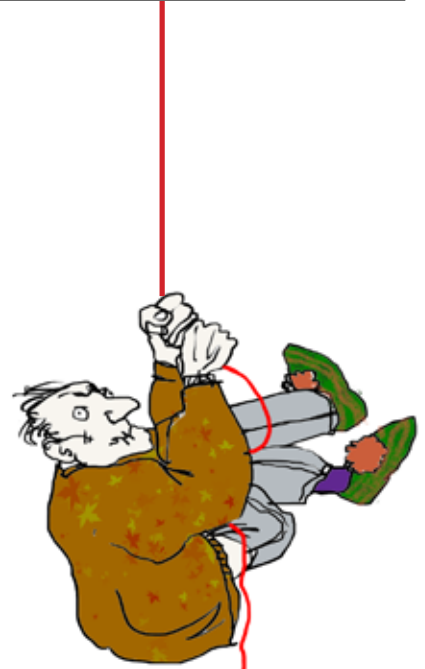
Door Bastian Bodewes, Annemiek Cramer, Jan Aart van de Hoef, Kristle Jessurun en Wim Thijssen¹

Het Pensioenakkoord van 10 juni 2011 heeft geleid tot onenigheid binnen de FNV met als gevolg dat deze een ingrijpende hervorming zal ondergaan. Implementatie zal verstrekkende gevolgen hebben: beoogd wordt bestaande en toekomstige pensioenrechten afhankelijk te maken van de rentestand en de verwachte levensduur. Dit betekent dat pensioenen, ook als deze tot uitkering zijn gekomen, volgens vooraf vastgelegde regels neerwaarts zullen worden aangepast indien tegenvallende beleggingsopbrengsten dat noodzakelijk maken. Hetzelfde geldt indien de levensverwachting toeneemt. Meevallende beleggingsopbrengsten en afnemende levensverwachting kunnen overigens ook volgens vooraf vastgelegde regels tot pensioenverbetering leiden. Indien blijkt dat deze nieuwe systematiek niet kan worden toegepast op verworven pensioenrechten, zullen verworven pensioenrechten separaat worden uitgevoerd naast toekomstig te verwerven pensioenrechten. Dat zal dan, indien de huidige relatief lage rentestand en de toenemende levensverwachting aanhouden, onherroepelijk tot het korten van die pensioenrechten leiden op grond van de huidige regels zoals die inmiddels worden toegepast. Evenals in voorafgaande jaren spitst deze kroniek zich toe op ontwikkelingen in de rechtspraak, zodat hierna niet verder op de actuele ont-

wikkelingen rond het Pensioenakkoord zal worden ingegaan.

Wijzigen pensioen-overeenkomst bij (ontbreken van) eenzijdig wijzigingsbeding

De uitspraak van het Hof Arnhem van 15 maart 2011, *PJ 2011/78*, laat zien hoe een geldige eenzijdige wijziging als bedoeld in art. 7:613 BW tot stand kan komen. In zowel de arbeidsovereenkomst als de pensioenovereenkomst was een eenzijdig wijzigingsbeding opgenomen. De werkgever had de pensioenovereenkomst eenzijdig gewijzigd van een eindloonregeling naar een geïndexeerde middelloonregeling en daarbij werd een eigen bijdrage van de werknemers ingevoerd. Een geldige eenzijdige wijziging komt tot stand indien de werkgever een zodanig zwaarwichtig belang bij de wijziging heeft dat het belang van de werknemer dat door de wijziging zou worden geschaad, daarvoor naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid moet wijken. Het zwaarwichtig belang moet objectief bepaalbaar zijn. De ondernemingsraad was akkoord gegaan met de wijziging, wat volgens het hof een zwaarwegend gezichtspunt bij de beoordeling van de redelijkheid van de wijziging opleverde. Een financieel belang, zoals het beperken van de backservicelasten, kan ook een zwaarwichtig belang zijn. De werkgever had de financiële gevolgen echter onvoldoende aangetoond.

Volgens de Kantonrechter Alkmaar (Rechtbank Alkmaar 8 september 2010, *PJ 2010/197*) had de werkgever wel een zodanig zwaarwichtig belang gelet op zijn financiële situatie, waardoor hij rechtsgeldig gebruik kon maken van het eenzijdig wijzigingsbeding. De werkgever had de indexeringsregeling in het pensioenreglement van een onvoorwaardelijke indexering naar een voorwaardelijke gewijzigd. De kantonrechter was van mening dat de werkgever in dit geval geen relevant verwijt gemaakt kon worden van de (financiële) situatie die de wijziging noodzakelijk maakte, waardoor het belang van de werknemers dat door de wijziging werd geschaad daarvoor naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid moest wijken. Het Hof Amsterdam deed uitspraak in het hoger beroep in deze zaak op 1 november 2011, *PJ 2011/152* waarbij het vonnis van de kantonrechter werd vernietigd. Het hof was van oordeel dat het financiële belang onvoldoende zwaarwegend was. Andere voorbeelden

¹ Mr. B.J. Bodewes is advocaat bij Bodewes Pensioenrechtadvocatuur te Vries; mr. A.W. Cramer, mr. J.A. van de Hoef CPL en mr. W.P.M. Thijssen zijn advocaat bij Thijssen Pensioen Advocaten te Heemstede waar mr. K.A. Jessurun documentatiemedewerkster is.

van een eenzijdige wijziging zijn te vinden in Rechtbank Rotterdam 22 oktober 2010, *PJ 2011/136* en Rechtbank Almelo 20 april 2010, *PJ 2011/162*.

In de uitspraak van het Hof Amsterdam van 19 oktober 2010, *PJ 2011/1* ging het om een wijziging van de eigen bijdrage van een werknemer in de voor hem verschuldigde pensioenpremie. Een eenzijdig wijzigingsbeding ontbrak, waardoor beoordeeld moest worden of handhaving van de huidige regeling betreffende de werknemerspremie naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zou zijn. Deze vraag werd ontkennend beantwoord, omdat de werkgever dit niet voldoende heeft kunnen onderbouwen.

In de uitspraak van de Kantonrechter Utrecht (Rb. Utrecht 2 februari 2011, *PJ 2011/49*) werden de prepensioenuitkeringen van de werknemer nog slechts voor de helft actuarieel herrekend. Aangezien geen sprake was van een eenzijdig wijzigingsbeding was de werknemer van mening dat de werkgever een redelijk voorstel had moeten doen en slechts tot eenzijdige wijziging had kunnen overgaan indien redelijkerwijs van hem gevergd kon worden dit voorstel te aanvaarden. De kantonrechter was het met de werknemer eens en heeft de wijziging getoetst aan art. 7:611 BW (de Taxi Hofmanregel). Door na te laten tijdig een voorstel tot wijziging te doen, had de werkgever niet gehandeld zoals van een goed werkgever verwacht mocht worden. Onder deze omstandigheden kon redelijkerwijs niet van de werknemer worden gevergd dat hij zich bij de wijziging moest neerleggen.

Toeslagverlening

In dit kroniekjaar zijn er weer enkele vermeldenswaardige uitspraken gedaan ter zake toeslagverlening.

Een interessant arrest werd gewezen door de Ondernemingskamer van Hof Amsterdam op 12 april 2011, *PJ 2011/91* ter zake het besluit van het bestuur van het pensioenfonds van Shell om af te zien van inhaalindexatie of een eenma-

lige toeslag voor gepensioneerden. De pensioenregeling kende kort gezegd een voorwaardelijke toeslagbepaling voor ingegane pensioenen en premievrije pensioenaanspraken. In de uitvoeringsovereenkomst was het indexatiebeleid opgenomen waarbij het bestuur richtlijnen vaststelde voor inhaalindexatie. De deelnemersraad meende dat het bestuur in redelijkheid niet tot het gewraakte besluit had kunnen komen. Het hof toetste het besluit marginaal, legde de indexatiebepaling en richtlijn uit en oordeelde dat het bestuur een volledige discretionaire bevoegdheid had om te bepalen of en onder welke voorwaarden zij in bepaalde gegeven omstandigheden zou overgaan tot het toekennen van inhaalindexatie en wees het verzoek af.

De Rechtbank Almelo oordeelde op 29 juni 2011 in een opmerkelijke zaak (*PJ 2011/115*) over de vraag of een gewezen deelnemer aanspraak kon maken op onvoorwaardelijke indexering volgens de pensioenregeling uit 1987. Per 2001 was een nieuwe pensioenregeling gaan gelden met een voorwaardelijke toeslagbepaling. De kantonrechter oordeelde dat in beginsel sprake was van een uitgewerkte rechtsverhouding zodat eenzijdige wijziging jegens de gewezen deelnemer of slaper niet mogelijk was. Voor toekomstige toeslagen lag dat volgens de kantonrechter echter anders en hij achtte het in redelijkheid aanvaardbaar dat toekomstige toeslagen wijzigen indien sprake is van zwaarwegende omstandigheden. Hij oordeelde dat het toekennen van toekomstige toeslagen zou leiden tot een discrepantie tussen *enerzijds* deelnemers en *anderzijds* slapers en gepensioneerden. Tegen de achtergrond van de onzekerheid op de financiële markten, waardoor pensioenregelingen moeten worden aangepast, achtte de kantonrechter het onaanvaardbaar dat slapers en gepensioneerden in een gunstiger positie zouden raken ten nadele van jongere generaties deelnemers.

De Ondernemingskamer van Hof Amsterdam 24 juni 2011, *PJ 2011/121*, oordeelde in een procedure tegen Pensioenfonds Unisys (SPUN) over een toeslagbepaling die het bestuur de bevoegdheid toekende om toeslagen te verlenen op pensioen-

rechten en premievrije aanspraken, indien het zulks wenselijk achtte en voor zover de middelen van het fonds zulks toelieten. De uitvoeringsovereenkomst bevatte bepalingen voor de verschuldigdheid van premies en koopsommen door Unisys aan SPUN. Het betrof de kostendekkende premie vermeerderd met aanvullende premies. Een procedure over die aanvullende premies was op dat moment onder de rechter. De Ondernemingskamer oordeelde in verband met de aanvullende premies dat sprake was van een opeisbare vordering ook al stond de hoogte daarvan niet exact vast. Door die vordering niet in het indexeringsbesluit te betrekken was het bestuur van onjuiste feitelijke grondslagen uitgegaan en kon zij in redelijkheid niet tot het bestreden besluit komen.

Hof Amsterdam 31 mei 2011, *PJ* 2011/122, oordeelde in een procedure tegen Pensioenfonds IBM (SPIN) dat SPIN ten onrechte gebruikmaakte van zijn wijzigingsbevoegdheid door een onvoorwaardelijke toeslagbepaling te wijzigen in een voorwaardelijke. De gepensioneerdens/slapers konden gerechtvaardigd vertrouwen ontlenen aan een brief van 1995 dat de bij AMEV opgebouwde pensioenrechten en aanspraken na overdracht naar SPIN zouden worden geïndexeerd op basis van het prijspeil mits sprake was van een toereikende indexatiebuffer. Hieruit blijkt eens te meer het belang van zorgvuldige communicatie over pensioenregelingen.

Rechtbank Amsterdam 27 juli 2011, *PJ* 2011/124, betrof een zogenaamde art. 96 Rv-procedure waarin de kantonrechter werd gevraagd te oordelen over de vraag of sprake was van zodanig zwaarwegende redenen dat ING een terecht beroep deed op haar bevoegdheid geen middelen ter beschikking te stellen voor indexatie. De kantonrechter oordeelde dat het beroep op de nog terug te betalen staatssteun, de door de Europese Commissie verplichte afsplitsing van verzekeringsdochter Nationale Nederlanden, de verscherpte kapitaalisen ten gevolge van Basel III en Solvency II en de bijzonder onzekere toestand op de financiële markten een beroep op die bevoegdheid rechtvaardigden.

Hof Amsterdam 25 oktober 2011, *PJ* 2011/151, oordeelde over de vraag of de toeslagverlening op een arbeidsongeschiktheids- en ouderdomspensioen diende te geschieden op basis van de cao die gold ten tijde van het intreden van arbeidsongeschiktheid of de latere/huidige cao die een minder gunstige toeslagbepaling bevatte. Omdat eiser bleef voldoen aan het werknemersbegrip volgens de (later gewijzigde) cao werd die op hem van toepassing inclusief de gewijzigde toeslagbepaling.

In de zaak tussen ECN/NRG en slapers/gepensioneerdens oordeelde Hof Amsterdam 1 november 2011, *PJ* 2011/152, over de vraag of de indexatieregeling mocht worden gewijzigd op grond van het eenzijdig wijzigingsbeding. De vraag was of het belang bij ECN/NRG bij wijziging zodanig zwaarwegend was dat het belang van slapers/gepensioneerdens daarvoor naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid moest wijken. Het hof oordeelde dat een vrijgefallen indexatiedepot niet aan het gesepareerd beleggingsdepot mocht worden toegevoegd volgens het toepasselijke pensioenreglement (1990). Dit reglement was niet rechtsgeldig gewijzigd per 1999 omdat daarbij onvoldoende informatie werd verstrekt. Ook mocht een bepaalde groep gerechtigden gerechtvaardigd vertrouwen op de uitdrukkelijke mededeling van ECN/NRG in 1989 dat een reserve die werd toegevoegd aan een indexatiedepot was geoormerkt voor financiering van indexatie. De werkgever had een voldoende zwaarwegend belang voor het staken van toeslagverlening volgens het hof niet aangetoond.

Betalingsvoorbehoud

Het betalingsvoorbehoud uit art. 12 PW houdt in dat de werkgever de premiebetaling, voor zover deze betrekking heeft op de bijdrage van de werkgever, kan verminderen of beëindigen. Om een beroep te kunnen doen op het betalingsvoorbehoud moet sprake zijn van evidente overmacht. Tevens moet sprake zijn van een ingrijpende wijziging van omstan-

digheden. De Kantonrechter Enschede (Rb. Almelo 30 augustus 2011, *PJ* 2011/156) oordeelde dat sprake was van een ingrijpende wijziging van omstandigheden. De werkgever mocht de gematigde eindloonregeling wijzigen naar een middelloonregeling, omdat de oude regeling in strijd was met de gewijzigde Wet Gelijke Behandeling.

Verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds

In de praktijk rijst regelmatig de vraag of een gedetacheerde werknemer verplicht is tot deelneming in het bedrijfstakpensioenfonds van de bedrijfstak waar die werknemer feitelijk werkzaam is. De Hoge Raad heeft op 15 april 2011 in dat verband een opmerkelijk arrest gewezen (*PJ* 2011/81). Dit arrest betrof de vraag of een detachingsbureau een werkgever is in de zin van de verplichtstellingsbeschikking voor een bepaald bedrijfstakpensioenfonds (PMT). Uit de tekst van de verplichtstellingsbeschikking lijkt te volgen dat die vraag in de eerste plaats dient te worden beantwoord aan de hand van de werkzaamheden van de onderneming waar de gedetacheerde werknemers feitelijk werkzaam zijn. Het arrest van de HR houdt echter in dat een detachingsbureau dat zijn werknemers uitsluitend ter beschikking stelt aan derden voor werkzaamheden als omschreven in de verplichtstellingsbeschikking, in beginsel dient te worden aangemerkt als een werkgever in de zin van die verplichtstellingsbeschikking.

Gelijke behandeling

De vele rechtspraak op het gebied van gelijke behandeling wordt onderscheiden naar de diverse gronden waarnaar al dan niet onderscheid werd gemaakt.

Onderscheid naar leeftijd

Dit onderwerp kwam onder andere aan de orde in de luchtvaartsector: de HR heeft in 2004 geoordeeld dat ontslag van piloten bij het bereiken van de 56/58-jarige leeftijd is toegestaan op grond van het doorstromingsargument (HR 8 oktober 2004, NJ 2005, 117). Toetsing aan de inmiddels in werking getreden WGBLA leidde in een arrest van het Hof Amsterdam van 8 juni 2010, PJ 2010/188, niet tot een andere uitkomst voor de piloten. Opmerkelijk is een uitspraak van hetzelfde hof waarin het pensioenontslag bij 63-jaar werd toegestaan voor een senior *technical specialist* (Hof Amsterdam (KG) 21 september 2010, PJ 2010/93).

Een andere leeftijds kwestie draaide om de pensioenregeling van ABP die inhoudt dat een werknemer die na het bereiken van de 65-jarige leeftijd bij de overheid in dienst treedt, niet verplicht deelnemer wordt in ABP. De Commissie Gelijke Behandeling oordeelde dat zowel ABP als de werkgever een objectieve rechtvaardiging heeft voor de uitsluiting omdat deze wordt gehanteerd om de Wet privatisering ABP na te leven (CGB 2010-140 en CGB 2010-141).

Ook opmerkelijk: een uitspraak van het Hof van Justitie EG van 21 juli 2011, over een Duits wettelijk pensioenontslag bij 65-jarige leeftijd met doorwerkclausule tot 68-jarige leeftijd (PJ 2011/127).

Onderscheid op grond van geslacht (voltijd/deeltijd)

Uit het zogenaamde Bijenkorf arrest uit 2007 volgt dat de situatie waarin voltijders automatisch deelnemen in een pensioenreglement en deeltijders kunnen kiezen om deel te nemen, niet zonder meer leidt tot verboden onderscheid naar geslacht. Beslissend is of de deeltijders feitelijk van deelneming zijn uitgesloten, doordat hun keuzevrijheid dusdanig is belemmerd dat deelneming praktisch onmogelijk was (HR 5 januari 2007, PJ 2007, 22). Hof 's-Gravenhage oordeelde in vervolg op dit arrest dat sprake was van verboden onderscheid, omdat de deeltijders onvoldoende waren geïnformeerd over de keuzemogelijkheid (Hof 's-Gravenhage 7 december 2010, PJ 2011/8).

Onderscheid op grond van handicap of chronische ziekte

In zijn arrest van 25 januari 2011 onderschrijft Hof Amsterdam (PJ 2011/ 46) de lijn van de Commissie Gelijke Behandeling dat een WAO-gerechtigde werknemer en een niet-WAO-gerechtigde werknemer verschillende rechtsposities hebben, zodat geen sprake is van gelijke gevallen in de zin van de WGBH/CZ.

Pensioenovereenkomst

In 2011 waren uitspraken over pensioenpremie en pensioenschade te onderscheiden naast uitspraken over andere subonderwerpen op het gebied van de pensioenovereenkomst.

Pensioenpremie

In Rechtbank Den Haag 16 maart 2011, PJ 2011/84, was de vraag aan de orde of er tussen een werknemer en werkgever een arbeidsovereenkomst bestond. De inhouding van (onder andere) pensioenpremies en het feit daar hiertegen geen bezwaar is gemaakt heeft meegewogen bij de beoordeling dat sprake was van een arbeidsovereenkomst.

Pensioenschade

In Hof Den Haag 29 maart 2011, PJ 2011/71, werd in hoger beroep geoordeeld over de vraag of een werkgever na uitdiensttreding van de werknemer aansprakelijk was voor uitgestelde kosten die de pensioenverzekeraar in mindering had gebracht op het pensioenkapitaal in een C-polis wegens tussentijdse beëindiging van de C-polis. Het hof oordeelde, anders dan in eerste aanleg, dat dit wel was toegestaan en de werkgever niet aansprakelijk was.

Andere subonderwerpen

Het karakter van een pensioentoezegging was onderwerp van een geschil waarover het Hof Amsterdam op 21 december 2010, PJ 2011/32, arrest wees. Een voornemen om tot een collectieve regeling te komen kon niet gerechtvaardigd worden opgevat als een toezegging van

een uitkeringsovereenkomst. Het hof oordeelde dat sprake was van een kapitaalovereenkomst. De financieringsstructuur was daarbij van belang.

Een vordering tot verwerven van pensioenaanspraken door een beroep op het groepsvermoeden (art. 2, lid 2 PSW/art. 7, lid 4 PW) kon volgens het Hof Amsterdam niet slagen (Hof Amsterdam 28 december 2010, PJ 2011/77). Er was onvoldoende aangetoond dat de werknemer tot een groep behoorde en er was volgens het hof geen sprake van verboden onderscheid.

Op 24 november 2010 oordeelde de Kantonrechter Utrecht (PJ 2011/123) dat een pensioenfonds gehouden was een nabestaandenpensioen uit te keren met toepassing van de hardheidsclausule, daar bewijstechnisch een notarieel samenlevingsovereenkomst gelijkgesteld moest worden met een notarieel opgesteld testament dat voor een reglements-wijziging wel als bewijs door het pensioenfonds werd geaccepteerd.

Pensioenregel

De pensioenregel houdt in dat zonder opzegging of ontbinding een dienstverband van rechtswege eindigt bij pensioeningang (zie het Codfriedarrest HR 13 januari 1995, JAR 1995, 35). Inmiddels is in de jurisprudentie uitgemaakt dat pensioenontslag bij een AOW-leeftijd van (nu nog) 65 jaar in het algemeen als objectief gerechtvaardigd wordt beschouwd.

In Rechtbank Dordrecht 14 april 2011, PJ 2011/169 werd geoordeeld dat een pensioenontslag bij 65 jaar (er was hieromtrent niets bepaald in de arbeidsovereenkomst) in de bedrijfstak Metalektro geoorloofd was. Een beroep op de pensioenregel (Codfriedarrest), alsmede op de stelling dat het in de desbetreffende bedrijfstak gebruikelijk is, slaagden. De uitspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJ EG 21 juli 2011, PJ 2011/127) betrof een geschil inzake een Duits wettelijk pensioenontslag bij 65 jaar met een doorwerkclausule tot 68 jaar. Leeftijdscriminatie werd niet aanwezig geacht.

Herstel van fouten door pensioen-uitvoerders

Geschillen wegens foutief gegeven pensioeninformatie zijn in de jurisprudentie al veelvuldig behandeld. Of een vordering gebaseerd op opgewekte verwachtingen succes zal hebben, is afhankelijk van de omstandigheden van het geval.

In Rechtbank Maastricht 21 juli 2010, *PJ 2011/3*, werd een brief met pensioeninformatie van een pensioenuitvoerder enkele maanden voorafgaand aan de pensionering alsmede een jaar uitbetaling van een te hoog pensioen onvoldoende geacht voor gerechtvaardigd vertrouwen van een deelnemer en werd een recht op het hogere pensioen afgewezen. Telefonische navraag door de deelnemer bij de pensioenuitvoerder maakte geen verschil.

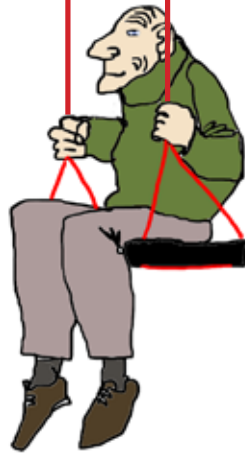
Volgens Kantonrechter Dordrecht 5 augustus 2010, *PJ 2011/4*, kon een werknemer jegens de werkgever ook geen rechten (een hoger excedent pensioen) ontlenen aan een onjuiste opgave, daar de werknemer had moeten begrijpen dat het overzicht van de pensioenuitvoerder onjuist was.

Ook het Hof Amsterdam 25 oktober 2011, *PJ 2011/161* oordeelde dat geen sprake was van gerechtvaardigd vertrouwen bij een ex-werknemer inzake foutieve opgaven van een pensioenuitvoerder.

Gerechtigd vertrouwen werd wel aangenomen in Rechtbank Rotterdam 16 maart 2010, *PJ 2011/2*. Een pensioenfonds moest een nabestaandenpensioen toekennen daar gedurende acht jaar foutieve pensioenoverzichten waren verstrekt. Er was sprake van opgewekt gerechtvaardigd vertrouwen. Dat werd ook aanwezig geacht in Kantonrechter Heerlen 27 juli 2011, *PJ 2011/130*. Een bedrijfstakpensioenfonds wilde een te hoge pensioenuitkering terugdraaien maar mocht dit niet doen. De omstandigheden dat vlak voor pensionering een hogere uitkering bekend werd gemaakt, tweemaal een telefonische bevestiging had plaatsgevon-

den en vervolgens 29 maanden lang de te hoge uitkeringen waren betaald, waren reden voor een geslaagd beroep op gerechtvaardigd vertrouwen bij de gepensioneerde.

De Rechtbank Utrecht 6 april 2011, *PJ 2011/64* oordeelde dat een ondernemingspensioenfonds geen pensioenopbouw hoefde toe te kennen over een bonus van een werknemer die gedurende drie jaar was ontvangen. Een beroep op gewekte verwachtingen/gerechtvaardigd vertrouwen slaagde niet, daar volgens de kantonrechter aan de uitlatingen op een website en in een voorlichtingsbrochure geen betekenis toekomt bij de uitleg van het pensioenreglement. Voorts werd waarde gehecht aan een in brieven opgenomen disclaimer.

Informatieplichten

Hof Leeuwarden 9 november 2010, *PJ 2011/39* oordeelde dat door het niet tijdig en deugdelijk informeren van een werknemer over een verslechtering van de pensioenverzekeringsvoorwaarden, de werkgever schadeplichtig was. Werkgever had zich niet als goed werkgever gedragen en de werknemer de mogelijkheid onthouden zich aanvullend te verzekeren.

In een uitspraak van de Commissie van Beroep van het Klachteninstituut Financiële Dienstverlening (Kifid) van 14 oktober 2010, *PJ 2011/41*, is geoordeeld dat een verzekeraar niet op een heldere wijze had geïnformeerd over de kosten van een beleggingsverzekering. Op een polishouder rust niet een verplichting tot het opvragen van informatie, als de verzekeraar deze zelf had moeten verstrekken. Met het (slechts) opnemen van essentiële informatie over de kosten in de polisvoorwaarden was niet voldaan aan vereisten voor informatieverschaffing bij belangrijke kerninformatie. Tevens werd geoordeeld dat de verzekeraar niet had voldaan aan de te volgen gedragscodes. Door de Geschillencommissie van Kifid werd op 6 oktober 2011, *PJ 2011/167*, ook geoordeeld over informatieverstrekking inzake kosten van een beleggingsverzekering. Hier werd geoordeeld dat een consument moet kunnen vertrouwen dat informatie over premie op een polisblad correct en volledig is. Bij onvolledige informatie op het polisblad dient een duidelijk verwijzing naar overige documentatie plaats te vinden.

Faillissement

Verzekeringen die waren gekoppeld aan een hypotheek en tot aflossing daarvan strekten, gelden niet als oudedagsvoorziening zodat deze in faillissement door de curator mochten worden afgekocht, aldus Rechtbank Arnhem 6 december 2007, *PJ 2011/11*. Afkoop is ook mogelijk indien de rechter-commissaris in het faillissement daarvoor toestemming geeft, ook al betreft het een oudedagsvoorziening of nabestaandenvoorziening (Rechtbank Almelo 5 juli 2010, *PJ 2011/13*). Rechtbank Haarlem 29 april 2011, *PJ 2011/114*, stond

afkoop van een beleggingsverzekering die strekte tot oudedagsvoorziening niet toe, daar de failliet naast de AOW niet over een andere oudedagsvoorziening beschikte. Tot slot worden genoemd HR 3 december 2010, *PJ* 2011/24 en Rechtbank Maastricht 2 maart 2011, *PJ* 2011/113 waar het de vraag betrof of betaling van pensioenpremie voor het faillissement paulianeus was.

Pensioen en (echt)scheiding

Ondanks het ontbreken van belangwekkende beleidsmatige ontwikkelingen op het gebied van pensioen en (echt)scheiding in de periode die deze kroniek bestrijkt zijn de ontwikkelingen in de rechtspraak echter zeker de moeite waarde.

Pensioenverevening

HR 19 november 2010, *NJ* 2011,33 (*PJ* 2011/25) betrof de vraag of pensioenverevening geacht kon worden te zijn uitgesloten in huwelijksvoorwaarden die dateren van voor inwerkingtreding van de WVPS (per 1 mei 1995). Het draaide in deze zaak om huwelijksvoorwaarden uit 1992. In lijn van eerdere rechtspraak (Hof 's-Gravenhage 25 juni 2008, *PJ* 2008/97, waaruit volgt dat uitsluiting van pensioenverevening op basis van huwelijksvoorwaarden opgemaakt vóór 1 mei 1995, te weten: in 1986, mogelijk is, indien partijen beoogden elke vorm van pensioendeling uit te sluiten) oordeelde de HR dat van uitdrukkelijk uitsluiten van de WVPS in het licht van art. 11 WVPS ook sprake kan zijn indien is overeengekomen dat 'pensioenrechten niet worden verrekend'. Doorslaggevend is wat partijen in het licht van Haviltex-uitleg van hun huwelijksvoorwaarden hebben beoogd of geacht kunnen worden te hebben beoogd. In dit verband zij nog genoemd Hof Arnhem 12 oktober 2010, *PJ* 2011/26, welke uitspraak nog geen eindoordeel bevat op het punt of toepasselijkheid van de WVPS bij huwelijksvoorwaarden was uitgesloten en Hof 's-Hertogenbosch 7 december 2010, *PJ* 2011/27, waarin in lijn van vaste rechtspraak werd geoordeeld dat 'koude uitsluiting' overeengekomen in 1974 op grond van art. 11 WVPS niet tot uitsluiting van pensioenverevening

leidt (aldus ook reeds HR 24 oktober 1997, *PJ* 1997/79, en Hof 's-Gravenhage 30 januari 2002, *PJ* 2003/10).

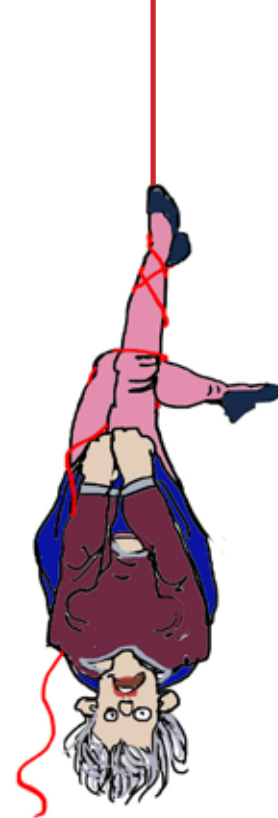
Internationaal privaatrechtelijke aspecten van pensioenverevening

Rechtbank Utrecht 6 oktober 2010 (niet gepubliceerd) diende te oordelen in de situatie waarin partijen onder buitenlands recht waren gehuwd en gescheiden, maar een van de echtgenoten tijdens het huwelijk in Nederland pensioen had opgebouwd. Het pensioenfonds paste op grond van art. 1, lid 7 WVPS pensioenverevening toe, kennelijk na ontvangst van een modelformulier pensioenverevening ingezonden door de vereveningsgerechtigde. De vereveningsplichtige betwistte het bestaan van het recht op pensioenverevening op grond van het argument dat het Nederlands huwelijksgoederenrecht niet van toepassing was. De rechtbank stelde het pensioenfonds in het gelijk omdat dit art. 1, lid 7 WVPS strikt toepaste en moest toepassen. De consequentie is dat partijen die huwen (en scheiden) onder buitenlands recht met Nederlandse pensioenverevening kunnen worden geconfronteerd als tijdens het huwelijk in Nederland pensioen wordt verworven. De consequentie is voorts dat een vereveningsplichtige met dubbele pensioendeling kan worden geconfronteerd, indien ook een vorm van pensioendeling naar het toepasselijke huwelijksvermogensrecht geldt.

Hof 's-Gravenhage 28 mei 2008, *PJ* 2011/56, oordeelde dat op het pensioen, verworven ten laste van een internationale organisatie die niet onder Nederlands recht valt, de WVPS niet van toepassing is. Nederlands recht kan een pensioenuitvoerder die buiten de Nederlandse rechtssfeer valt (ook al is deze in Nederland gevestigd) niet binden.

Tijdelijke regeling eenmalige tegemoetkoming pensioenverevening

Aan deze regeling van 8 december 2006 (*Start*. 2006, 243; in werking getreden op 15 december 2006, ingetrokken met ingang van 1 januari 2008) werd indien aan heel concrete voorwaarden werd voldaan een eenmalige compensatie van overheidswaarde van 4.500 euro ontleend door personen gescheiden voor 27 november

1981 die recht op pensioenverrekening en pensioenverevening ontbeerden. In CRvB 28 januari 2011, *PJ* 2011/75, werd geoordeeld dat een te laat ingediende aanvraag niet behoefde te worden gehonoreerd, ook al was dat uit coudance in andere gevallen wel gedaan. CRvB 22 april 2011, *PJ* 2011/85, oordeelde dat het inkomen van aanvraagster boven de geldende norm lag zodat geen recht op de tegemoetkoming bestond. Aan de inhoud en de wijze van totstandkoming van de regeling kleefden geen zodanige gebreken, dat de daarin opgenomen regeling voor vaststelling van de inkomensgrens waarboven geen recht op de tegemoetkoming bestond voor aanvraagster buiten toepassing zou moeten blijven.

Pensioenverrekening

Een algemeen geformuleerde finale kwijting in een notariële akte opgemaakt in het kader van een boedelverdeling impliceert geen afstand van het recht op pensioenverrekening. Ook impliceert een dergelijke finale kwijting niet dat het recht op pensioenverrekening zou zijn verwerkt. Aldus Hof 's-Hertogenbosch 22 februari 2011, *PJ* 2011/131.

Pensioenverweer

Het pensioenverweer verhindert dat echtscheiding of ontbinding van huwelijk na scheiding en bed kan worden uitgesproken indien daardoor een vooruitzicht op

een uitkering bij overlijden voor degene tegen wie het verzoek tot echtscheiding of ontbinding van huwelijk zich richt verloren zou gaan of in ernstige mate zou verminderen (art. 1:153 BW en art. 1:180 BW; zie Thijssen, *Pensioenverweer: terug van weggeweest?*, EB 2009, p. 168v.). Rechtvaardigen het wegvallen van het vooruitzicht op respectievelijk een Anw-uitkering, de uitkering uit hoofde van een spaarverzekering gesloten in combinatie met een hypotheek en de uitkering uit hoofde van een kredietovereenkomst als gevolg van echtscheiding het voeren van het pensioenverweer? Hof Leeuwarden 8 juli 2010, *PJ 2011/15* oordeelde ten aanzien van de spaarverzekering en de kredietovereenkomst dat dit uit de aard daarvan niet het geval was (er valt geen vooruitzicht op partnerpensioen of een vergelijkbare uitkering bij overlijden van de toekomstige ex-echtgenoot weg). In verband met de Anw-uitkering was dat in beginsel wel zo. De geringe hoogte van die uitkering in verhouding tot het eigen inkomen van de potentiële gerechtigde rechtvaardigde desondanks niet het voeren van het pensioenverweer.

In HR 21 januari 2011, *PJ 2011/42*, kwam de HR om formele redenen niet toe aan beantwoording van de vraag of een gepretendeerd recht op (inkomsten uit) vermogen van de toekomstige ex-echtgenoot dat bij voortduren van het huwelijk zou ontstaan het voeren van het pensioenverweer rechtvaardigde. Dit lijkt evident niet het geval, daar het geen recht op uitkering bij overlijden vergelijkbaar met partnerpensioen betreft.

Pensioen en alimentatie

In Rechtbank Amsterdam 22 september 2010, *PJ 2010/198* kwam een principiële vraag aan de orde. Die luidde of het gedeelte van een te verevenen pensioen waarop géén recht op uitbetaling ten behoeve van de vereveningsgerechtigde rust, als onderdeel van zijn draagkracht in aanmerking dient te worden genomen voor de berekening van door de vereveningsplichtige te betalen alimentatie. Enerzijds kan worden gesteld dat dit niet het geval zou moeten zijn, daar de Wet verevening pensioenrechten (de WVPS) bij scheiding een bijzondere regeling geeft voor verdeling van het te verevenen pensioen, zodat dit pensioen na verdeling conform die

wet niet nogmaals op andere wijze zou moeten worden verdeeld. Anderzijds wordt het niet te verevenen gedeelte van een pensioen aan de vereveningsplichtige betaald, zodat het tot zijn inkomen blijft behoren en daarom bijdraagt aan zijn draagkracht. De rechtbank volgde deze lijn: het niet te verevenen gedeelte van een ouderdomspensioen wordt mede in aanmerking genomen voor het berekenen van alimentatie. Rechtbank Amsterdam 5 november 2011, *PJ 2011/102* hield het oordeel in dat de draagkracht voor het berekenen van alimentatie daalde als gevolg van pensionering zodat ook de alimentatie zou kunnen dalen, Hof 's-Gravenhage 20 oktober 2010, *PJ 2011/118* oordeelde dat de behoefte aan alimentatie daalde als gevolg van het ingaan van een (buitenlands) pensioen voor de alimentatiegerechtigde.

HR 11 juni 2010, *NJ 2010, 330*, HR 21 mei 2010, *NJ 2010, 396* en HR 28 januari 2011, *NJ 2011, 56* (*PJ 2011/55*) betroffen nihilstelling van alimentatie in verband met het verstrijken van de wettelijke duur of verlenging van alimentatie na het verstrijken van de wettelijke duur waarbij pensioeninkomen een rol speelde.

Externe uitvoering pensioenverevening door dga

Hof Arnhem 12 oktober 2010, *PJ 2011/26*, oordeelde in lijn van de inmiddels vaste rechtspraak dat een vereveningsplichtige dga in beginsel dient te bewerkstelligen dat zijn vennootschap het recht op uitbetaling van ouderdomspensioen toekomend aan zijn 'ex' extern (bij een verzekeraar) dient uit te voeren. De uitspraak bood waar het deze rechtspraak betreft geen nieuwe gezichtspunten. Het hof volgde de lijn dat niet een evenredig deel van de pensioenvoorziening, maar het kapitaal benodigd voor het verzekeren van het recht op uitbetaling van ouderdomspensioen beschikbaar zou dienen te worden gesteld.

Huwelijksgoederenrecht

Een lijfrenteverzekering aangekocht op basis van een ontslagvergoeding strekkend tot inkomensuppletie na ingang van (pre)pensioen of tot verhoging van het (pre)pensioen diende volgens Rechtbank Zutphen 18 oktober 2010, *PJ 2011/43* buiten aanmerking te blijven in het kader

van verdeling van een huwelijksgoederengemeenschap. Dit in verband met verknochtheid van de verzekering.

Procesrecht

Binnen het civiele pensioenprocesrecht oordeelde Hof 's-Hertogenbosch 21 december 2010, *PJ 2011/31*, dat er geen reden was opgelegde dwangsommen te matigen in de situatie waarin de veroordeelde partij een vonnis dat kennelijk uitvoerbaar bij voorraad was verklaard niet nakwam in afwachting van de uitkomst van een hoger beroep. De les die geleerd kan worden is om als gedaagde partij uitdrukkelijk verweer te voeren tegen gevorderde uitvoerbaarheid bij voorraad indien bij veroordeling hoger beroep wordt overwogen en sprake is van irreversibele prestaties of restituterisico. Van andere orde was het oordeel in Rechtbank Groningen 21 juli 2010, *PJ 2011/1005*: indien de werknemer die deelneming aan een bepaald pensioenreglement vordert nauw betrokken was bij het pensioenbeleid van de werkgever, is er geen reden om vanuit de beschermingsgedachte tot omkering van de bewijslast te komen in die zin, dat de werkgever zou moeten aantonen dat de werknemer niet deelnam aan dat pensioenreglement. De Rechtbank Almelo 14 september 2011, *PJ 2011/143*, wees een provisionele vordering tot externe uitvoering door de vennootschap van een dga van pensioenverevening af daar de hoofdvordering onvoldoende aannemelijk was.

Op het snijvlak van civiel en bestuursrechtelijk pensioenprocesrecht ligt de uitspraak van Rechtbank Rotterdam 15 juli 2010, *PJ 2011/21*. De rechtbank oordeelde dat indien een civiele procedure loopt met betrekking tot de vraag of een werkgever onder de werkingssfeer van een bedrijfstakpensioenfonds valt, een bestuursrechtelijk besluit ten aanzien van vrijstelling van verplichte deelneming pas kan worden genomen na afloop van de civiele procedure. Rechtbank Roermond 7 juli 2010, *PJ 2011/14* betrof bestuursrechtelijk pensioenprocesrecht: de door een ambtenaar gewenste compensatie voor pensioennadeel diende naar het oordeel van de bestuursrechter in een civiele procedure te worden gevorderd.

Verjaring en rechtsverwerking

Het tijdig onderzoek doen naar pensioen-aanspraken en het stuiten van verjaring is belangrijk om een vordering niet door verjaring teniet te laten gaan. Een beroep op verjaring van ingestelde vorderingen slaagde in de volgende gevallen.

Rechtbank Amsterdam 12 mei 2010, PJ 2010/195. Een vordering van een verzekeringnemer tegen een assurantietussenpersoon en een verzekeraar die betrekking had op zowel nakoming als op schadevergoeding waren verjaard op grond van art. 3:307, lid 1 BW respectievelijk art. 3:310, lid 1 BW. In Kantonrechter Hilversum,

8 december 2010, PJ 2011/164 werd een werkgever door een oud-werknemer die in 1983 uit dienst was getreden, in rechte betrokken om de nakoming van een pensioentoezegging af te dwingen. De vordering was volgens de kantonrechter zowel op grond van art. 3:307 BW (vijf jaar) als mede op grond van art. 3:310 BW (vijf dan wel twintig jaar) verjaard. Het kwam voor rekening en risico van de oud-werknemer dat hij zich pas rond zijn pensioendatum ging verdiepen in zijn pensioenaanspraken.

In Rechtbank Almelo, 2 februari 2011, PJ 2011/112 slaagden een beroep op verjaring en een beroep op rechtsverwerking echter niet. In deze procedure ging het om een vordering van een assurantietussenpersoon op (na)betaling van voor-

geschoten premies voor (onder andere) pensioenverzekeringen na het einde van een overeenkomst tot beheer van een verzekeringsportefeuille. Stuiting van verjaring werd aannemelijk geacht en een beroep op rechtsverwerking faalde doordat (conform HR 26 maart 1999, NJ 1999, 445) het enkele tijdsverloop of stilzitten onvoldoende was en bijzondere omstandigheden op grond waarvan gerechtvaardigd mocht worden vertrouwd niet of onvoldoende waren gesteld. De vordering van de assurantietussenpersoon werd echter wel afgewezen daar het veronderstelde nadeel op grond van redelijkheid voor rekening en risico van de assurantietussenpersoon diende te komen.

(advertenties)

BOTS VAN RAVENHORST
ADVOCATEN

ADVOCAAT Utrecht

ADVOCAAT / ADVOCATEN
Bots van Ravenhorst Advocaten te Utrecht zoekt ervaren, doelgerichte en kwaliteitsbewuste advocaat/advocaten met visie, een eigen praktijk en hart voor cliënten;

**voor losse(re) of intensieve(re) samenwerking
binnen het kantoor.**

Bespreek vrijblijvend, maar vertrouwelijk, uw wensen, ideeën en mogelijkheden met Wouter Wouters van Orange Recruitment (op telefoonnummer 06 54 74 23 04 of e-mail w.wouters@orangerecruitment.nl).

www.orangerecruitment.nl

Orange Recruitment: voor accountants, belastingadviseurs, advocaten en financials.
Maliebaan 98 | Postbus 14087 | 3508 SC Utrecht | Tel: 085 878 24 25

van Stiphout advocaten

Binnen de gemeente Helmond en omgeving is Van Stiphout Advocaten een begrip. Een advocatenkantoor dat haar hoogwaardige diensten zowel aan particulieren als ondernemingen aanbiedt, maar altijd met een persoonlijke en zeer betrokken benadering.

Wij zoeken een enthousiaste en ambitieuze:

Advocaat- stagiaire (voorkeursgebied: personen en familierecht)/
Advocaat-medewerker (algemene praktijk).

Voor uw reactie of nadere informatie kunt u contact opnemen met:

mr. J.J.T. (Joost) van Stiphout
Postbus 766
5700 AT Helmond
Tel.nr. 0492-536666
j.vanstiphout@vanstiphout-advocaten.nl
www.vanstiphout-advocaten.nl

De Praktijk van Jolling de Pree

MR. JOLLING K. DE PREE
ADVOCAAT
DE BRAUW BLACKSTONE
WESTBROEK N.V.

“Het nieuwe tijdschrift Mededingingsrecht in de Praktijk (MP) geeft praktische informatie die voor mij als advocaat onontbeerlijk is om cliënten goed te kunnen adviseren. De samenstelling van de redactie staat garant voor actuele en praktijkgerichte artikelen waarin de relevante ontwikkelingen in Europa en Nederland op mijn vakgebied worden besproken.” Voor bijna ieder juridisch vakgebied is er een Praktijkblad. Kijk op www.rechtindepraktijk.nl en ontvang gratis uw eerste exemplaar.

Van Doorne is op zoek naar een
**Advocaat
Medewerker
Internationaal en
Europees
Arbeidsrecht**

Binnen de praktijkgroep Arbeidsrecht van Van Doorne is een klein team van advocaten hoofdzakelijk werkzaam op het terrein van het Nederlandse arbeidsrecht in grensoverschrijdend perspectief. De advocaten adviseren veelal buiten Nederland gevestigde bedrijven op het hele gebied van het Nederlandse arbeids- en medezeggenschapsrecht. Het werk varieert van het adviseren en procederen over grensoverschrijdende arbeidsrelaties en het opzetten van Nederlandse en Europese ondernemingsraden tot het adviseren in reorganisaties en overnames en bij overgang van onderneming. Kennis van het internationale en Europese arbeidsrecht en een goede beheersing van de Engelse taal is een must.

Ben je ambitieus, juridisch-inhoudelijk uitstekend onderlegd en heb je gevoel voor commercie? Heb je circa 5 tot 8 jaar relevante werkervaring? Voel je je aangesproken tot een hectische internationale praktijk? Dan biedt Van Doorne je een interessante uitdaging.

Geïnteresseerd? Stuur je reactie aan Susanne Geertsema-Trijbels, geertsema@vandoorne.com of solliciteer via onze website www.werkenbijvandoorne.nl

Van Doorne houdt je scherp

Van Doorne N.V.
Afdeling Human Resources
Postbus 75265
1070 AG Amsterdam

VanDoorne
Advocaten • Notarissen • Fiscalisten

het amsterdams adr instituut

Beroepsopleiding tot ADR-Specialist/Legal Mediator

- Inzicht verwerven in andere methoden van conflict-oplossing dan rechtspraak?
- Uzelf ontwikkelen tot een professionele legal mediator die de juridische aspecten van de diverse conflict-oplossingsmethoden kent?
- Uw vaardigheden in onderhandelen en interveniëren versterken?
- Partijen begeleiden door coaching en empowerment?

U leert het in de 21-daagse door het NMI erkende Beroeps-opleiding tot **ADR-Specialist/Legal Mediator**.

Voor juristen met minimaal 5 jaar werkervaring.

Start: 22 maart en 10 oktober 2012

Voor meer informatie en inschrijving:

www.adrinstituut.nl

Telefoon: 020-525 37 49

E-mail: adr-fdr@uva.nl

ADVOCATEN

IN DE PRAKTIJK

zoekt advocaten uit de praktijk!

Dé mogelijkheid om in een prima omgeving je eigen praktijk te voeren.

Wij zoeken een advocaat die zelfstandig is of dat wil worden om op basis van kostendeling ons team te versterken.

Advocaten in de Praktijk is zeven mensen sterk. Natuurlijk hebben wij een no-nonsense mentaliteit en zijn we jong en dynamisch, maar vooral werken we met kennis van zaken en met plezier!

Reageer telefonisch (030-2145024)
of per mail (w.tijsseling@indepraktijk.nu)

Waar? Maliesingel 22 in Utrecht.
Aan de bereikbare rand van de binnenstad.

Wie, wat, waar?

Wie vertrok, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u zelf onlangs van kantoor gewisseld of eigen baas geworden? Mail ons kort uw verhaal of meld u aan via redactie@advocatenorde.nl.

Naar ander kantoor

Assen, mw. mr. C.R.J.: Hijink Advocaten te Arnhem

Bahl, mr. M.: Eversheds Faasen B.V. te Amsterdam

Bakker, mr. H.: Kuijper & Lonterman te Amsterdam

Boer, mr. H.J.D. de: Moszkowicz Advocaten te Maastricht

Creutzberg, mr. G.: Knuwer & Creutzberg Advocaten te Den Helder

Duk, mr. R.A.A.: Barentskrans N.V. te Den Haag

Koole, mr. M.W.: Arbor Advocaten te Amsterdam

Koopman, mr. R.P.L.M.: Baker & McKenzie Amsterdam N.V. te Amsterdam

Leclair, mr. M.G.T.: Boels Zanders Advocaten te Maastricht – Airport

Malenstein, mr. W.A. van: Dijkstra Voermans Advocatuur & Notariaat te Rotterdam

Peters, mr. N.: BANNING N.V. te Den Bosch

Prakke, mr. R.G.: Arbor Advocaten te Amsterdam

Rosielle, mw. mr. A.: Boekel De Nerée

N.V. te Amsterdam

Schaafstra, mr. Th.R.: Nationale-Nederlanden te Den Haag

Spanjer, mr. J.W.: Trompenburg Advocaten te Haarlem

Stiekema, mr. R.: Van de Ven Stiekema Advocaten te Den Bosch

Swaab, mw. mr. E.H.: Reuling Schutte DeWaard te Amsterdam

Vlecken, mr. R.A.H.: Thuis & Partners advocaten te Heerlen

Vlot, mw. mr. T.J.: De Neree, Tuinman & Van Woensel te Amsterdam

Voorst, mr. S. van: Siemens Nederland N.V. te Den Haag

Warendorp Toringa, mr. drs. H.: In 't Veen te Alphen a/d Rijn

Wessing, mr. P.: Advocatenpunt te Velp (GLD)

Wimnehove-Kossen, mw. mr. M.E.: Arslan & Ter Wee Advocaten te Zwolle

Naar nieuw kantoor

Acquisition Management (mr. J.C.H. van Berkel) te Amsterdam

Advocatenkantoor Cheng (mr. W.K.

Cheng) te Amsterdam

Advocatenkantoor Groenendijk (mw. mr. I.A. Groenendijk) te Den Haag

Advocatenkantoor Kasem (mr. K. Kasem) te Amsterdam

Advocatenkantoor Van der Poel (mr. drs. Y.G.H. van der Poel) te Amsterdam

Advocatenkantoor Spelt (mr. R.E. Spelt) te Bussum

Advocatenkantoor Mr. T.F.B. Veerman (mr. T.F.B. Veerman) te Rotterdam

Akzo Nobel N.V. (mw. mr. M.L. Niemöller) te Utrecht

Amstelrecht (mr. J.S.W. Boorsma) te Amsterdam

Anarchy Law (mw. mr. J.N.T. Bakker) te Rotterdam

Bart de Bruyn Advocaat (mr. A.P.J.M. de Bruyn) te Lochem

Bujak Advocatuur (mw. mr. F. Bujak) te Amsterdam

Coco Advocatuur (mw. mr. C.L.H. Netze-Ritsema) te Amsterdam

Defares (mr. drs. K.J. Defares & mw. mr. V.M.D. Bruijn) te Amsterdam

Hoppenbrouwers Advocatuur

& **Mediation** (mw. mr. P.A.T. Hoppenbrouwers-Niessen) te Eindhoven

International Game Technology

Europe BV (mw. mr. H.C. de Boer) te

Hoofddorp

La Cœur Advocaten (mw. mr. F. Kellouh) te Den Haag

Media Legal Defence Initiative (mw. mr. Y.O. Jansen) te Londen

Mr. D.J.L. Wijnveldt (mr. D.J.L. Wijnveldt) te Arnhem

Nieuwe Maas advocatenkantoor (mw. mr. M. Heere-Helmink) te Rotterdam

Provincie Zeeland (mr. P.R.A. Katsburg) te Middelburg

Smit & De Bliet (mr. J. de Bliet) te Rotterdam

Trent Legal (mr. M.J. van Iperen) te Huizen

Verbeek Advocatuur & Belastingen (mr. F.B.A. Verbeek) te Nieuwegein

Zon Familierecht Groep (mw. mr. E.A. Boitelle) te Bussum

Naar nieuwe associatie

Hampe Meyjes Advocaten (mw. mr. E.M.P. Ramboer) te Almere

Uit Londen

Anouk Rosielle werkte een half jaar op de Londense vestiging van Boekel De Nerée N.V. Ze keerde onlangs terug naar de Amsterdamse Zuid-As. Ze heeft zich in Londen op het gebied van Mergers & Acquisitions begeven, in Nederland is het Corporate Litigation. 'Het was in Londen een kwestie van nader kennismaken met onze cliënten daar. En daar is ook weer veel werk uit voortgekomen. Ik mis Londen wel, een écht grote stad. Wie weet keer ik er nog eens terug.'

Na Japan

Rieks Warendorp Toringa studeerde ooit Japans (en rechten) en ging van De Brauw naar een algemene praktijk bij In 't Veen Advocaten in Alphen aan den Rijn. 'Japan en Japans fascineren me al van kinds af aan, maar na mijn studie wilde ik niet alleen daar mijn hele leven mee werken. Rechten bleek ook heel interessant. En bij een groot kantoor als De Brauw ben je een kleine schakel en als stagiaire ga je er meteen de diepte in. Bij een kleiner kantoor kun je meer je eigen karakter volgen en heb je een gevarieerdere praktijk.'

Uit de Praktijk

Koetsier, mr. P.J.B. Amsterdam 11-01-2012

Andringa, mr. M.A.A. Amsterdam 18-01-2012

Asghar, mw. mr. S. Haarlem 25-01-2012

Blom, mr. C.D.M. Amsterdam 10-01-2012

Franken, mw. mr. A. Londen 20-01-2012

Azaroiati-Ghay, mw. mr. O. Rotterdam 24-01-2012

Grommen, mw. mr. D.P.J. Echt 20-01-2012

Groot, mr. J.M. Amsterdam 11-01-2012

Flierman, mr. S. Amsterdam 17-01-2012

Ijzerman, mr. mr. N. Den Bosch 17-01-2012

Klein, mr. ing. A. Arnhem 13-01-2012

Mazaira, mr. E.P.J. Rotterdam 16-01-2012

Lande, mr. M.L.B. van der Amsterdam 11-01-2012

Mouthaan-van Dieren, mw. mr. M.H. Eindhoven 17-01-2012

Muller, mw. mr. C.C.J. Amsterdam 11-01-2012

Remmerswaal, mr. W.F.M. Den Haag 11-01-2012

Teeuw, mr. N.W. Hellevoetsluis 11-01-2012

Waes, mr. E.C.M. van Breda 13-01-2012

Wal, mw. mr. T.M. van der Sneek 16-01-2012

Overleden

Egmond, mr. M.C.A. van Den Haag 12-01-2012

Veldhuijzen, mr. L.P. Arnhem 30-11-2011

Winter, mr. G.R. Sneek 03-01-2012

Rectificatie

In het *Advocatenblad* 2012-2 onder nieuw(e) kantoor of associatie is de kantoornaam

Dontje Lonterman Advocaten (mr. H. Dontje, mr. G. Loman te Assen) foutief vermeld.

De juiste kantoornaam is: **Dontje Loman Advocaten** (mr. H. Dontje, mr. G. Loman te Assen)

Geen anarchie

Janneke Bakker voert praktijk in verbintenissenrecht en ondernemingsrecht. Ze heeft kort de kantoornaam 'Anarchy Law' gevoerd, maar dat wordt ter voorkoming van misverstanden 'Janneke Bakker'. *Anarchy vs Law* blijft haar *mission statement*. 'Het gaat om balans tussen regelen en ongeregeld laten, ter voorkoming van overregulering en onduidelijkheid.' Na acht jaar begint zij nu voor zichzelf. 'Ik kan nu meer mijn eigen werkweek indelen en me meer richten op de inhoud.' Ze begint alleen, met de ambitie op termijn uit te breiden.

(advertentie)

specialist in gezondheidsschade

MEDISCH ADVIES nodig in juridische zaken?

Lechnerconsult is expert op het gebied van gezondheidsschade. Met een vlijmscherp en helder medisch advies staan de specialisten van Lechnerconsult u bij in de vertaalslag van letsel naar personenschade. Van de operatietafel naar de rechtbank.

Lechnerconsult maakt schade inzichtelijk. Bij letselschade, maar ook in arbeidsongeschiktheidsvraagstukken.

Bel voor een vrijblijvende kennismaking met 010 47 62 870 en vraag naar dhr. C. Hoogenkamp.

Lechnerconsult
Schiekade 458
3032 AX Rotterdam

T 010 47 62 870
F 010 47 72 075
E info@lechnerconsult.nl
W www.lechnerconsult.nl

Van de tuchtrechter

Deze uitspraken zijn geselecteerd en bewerkt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit P.J.M. Drion, H.J. de Groot, W.F. Hendriksen, H.J.A. Knijff, E. van Liere en H. Uhlenbroek. De uitspraken met LNJ-nummer zijn integraal te raadplegen op www.tuchtrecht.nl.

Pleidooi vragen nadat vonnis is bepaald

- Hof van Discipline, 18 april 2011, 5760
- Raad van discipline 's-Hertogenbosch 1 maart 2010, LNJ: YA0443

Indien een zaak voor vonnis staat dient voor het vragen van pleidooi toestemming aan de wederpartij te worden gevraagd om zich tot de rechter te mogen wenden.

- Art. 46 *Advocatenwet* (5 Wat de advocaat betaamt t.o. zijn mede-advocaten; 5.1 Regels die betrekking hebben op de juridische strijd)
- Gedragsregel 15 lid 2

Feiten

Zie klacht.

Klacht

1. ...
2. ...
3. Op de zitting van de kantonrechter van 7 januari 2009 heeft mr. X een akte uitlating producties genomen, waarna de kantonrechter op dezelfde zitting vonnis heeft bepaald. Bij brief van 9 januari 2009 heeft mr. X zich tot de kantonrechter gewend met een verzoek om pleidooi. Hij heeft klager een afschrift van dit verzoek doen toekomen. Hij had dit niet mogen doen zonder toestemming van klager.

Verweer

Mr. X betwist dat hij voor het vragen van pleidooi toestemming nodig heeft van de wederpartij. Hij heeft het recht om pleidooi te vragen en, als hij daarvoor toestemming nodig zou hebben, zou dat recht daarop worden gefrustreerd. Gedragsregel 15, lid 2 heeft tot doel om te voorkomen dat partijen proberen om de discussie te heropenen nadat het debat bij de rechter is

gesloten en beide advocaten uitspraak hebben gevraagd. In deze procedure heeft de rechter de zaak reeds op de rol voor vonnis geplaatst zonder partijen de gelegenheid te geven zich over de gewenste vervolgstappen uit te laten. Dat is in strijd met art. 134 Rv.

Overwegingen raad

Ingevolge art. 229 Rv en ingevolge het civiele rolreglement is het de rechter die vonnis bepaalt. Het vragen van pleidooi had kunnen plaatsvinden op 7 januari 2009, de roldatum waarop mr. X een laatste proceshandeling verrichtte en de rolrechter bepaalde dat vonnis zou worden gewezen. Omdat het verzoek van mr. X tot pleidooi na deze roldatum is gedaan, op 9 januari 2009, en de zaak dus al voor vonnis stond, had mr. X aan klager moeten verzoeken om toestemming om zich tot de kantonrechter te wenden. Omdat dit niet gebeurd is heeft klager in strijd gehandeld met Gedragsregel 15, lid 2.

Beslissing raad

Verklaart de klacht in al haar onderdelen gegrond en legt ter zake aan mr. X de maatregel van berisping op.

Overwegingen hof

Het hof verenigt zich met de beslissing van de raad.

Beslissing hof

Bekrachtigt de beslissing van de raad.

Noot

De raad lijkt in deze uitspraak uit te gaan van een absolute gelding van Gedragsregel 15, lid 2 en het hof volgt de raad daarin. Hiermee wordt miskend dat er al sedert 1984 nuanceringen op deze strenge regel worden aangebracht. Zie de uitvoerige noot van CA onder HvD 10 april 1995, nr. 1979, *Advocatenblad* 18 april 1997, p. 357. In genoemde uitspraak wordt gebillijkt dat

een advocaat zich, nadat vonnis gevraagd was, tot de rechter wendde met de vraag het debat te willen heropenen. Ik zie geen verschil met het alsnog vragen van pleidooi. Van belang is in dit verband ook HvD 18 april 2011, nr. 5915 (nog geen LNJ). Het hof overweegt aldaar dat het de raad níét volgt in de overweging dat ook een rolrechter een rechter is als bedoeld in Gedragsregel 15, lid 1. Zie ook RvD Amsterdam 15 juni 2011, LNJ: YA1742. Het verzoek alsnog een akte te mogen nemen (toen de zaak al voor vonnis stond) valt naar het oordeel van die raad niet onder het bepaalde in Gedragsregel 15. Het beroep van mr. X op art. 134 Rv verdiende naar mijn mening ook wel wat meer aandacht. Weliswaar had de kantonrechter vonnis bepaald, doch een beslissing was in de zaak nog niet gegeven. Art. 134 Rv stond er derhalve niet aan in de weg dat nog pleidooi werd gevraagd. HJDG

Verzettermijn; bijstand tegen wil vreemdeling

- Voorzitter Raad van discipline Amsterdam 21 oktober 2010
- Raad van discipline Amsterdam 21 juni 2011, YA 1754

Verzetschrift binnen de verzettermijn ingediend bij Raad voor de Kinderbescherming doch, na doorzending, niet tijdig ontvangen door de raad. Verzet desalniettemin ontvankelijk.

- Art. 46h *Advocatenwet* (6 Tuchtprocesrecht)
- Gedragsregel 9

Feiten

Klager is in vreemdelingenbewaring gesteld. Mr. X heeft klager bezocht als piketadvocaat. Bij die gelegenheid heeft klager aan mr. X te kennen gegeven zijn

bijstand niet te wensen. Mr. X heeft klager vervolgens toch enige voorlichting gegeven over klagers juridische situatie en hij heeft klager gemeld dat hij beroep zou instellen tegen de bewaringsmaatregel, hetgeen mr. X vervolgens ook heeft gedaan. Het beroep tegen de bewaringsmaatregel is door de rechtbank te Utrecht behandeld ter zitting. Bij aanvang daarvan heeft klager de rechter medegedeeld dat hij niet wilde dat mr. X als zijn advocaat zou optreden. Het beroep tegen de bewaringsmaatregel is ongegrond verklaard.

Klacht

Mr. X heeft klager tegen diens kennelijke wil als advocaat bijgestaan en heeft zonder diens uitdrukkelijke machtiging een beroep ingediend tegen een beschikking inbewaringstelling en heeft klager [vervolgens tegen diens wil] in die procedure bijgestaan.

Overwegingen voorzitter

De voorzitter is van oordeel dat mr. X het in overeenstemming met art. 1.4. van de Regeling van de gefinancierde rechtshulp op het gebied van het vreemdelingenpiket in het hofressort Amsterdam tot zijn verantwoordelijkheid heeft gerekend om klager, zolang deze niet uit Nederland is verwijderd, persoonlijk rechtsbijstand te verlenen en er aldus op toe te zien dat de formaliteiten behorende bij de procedure in acht worden genomen. Niet valt in te zien op welke wijze de belangen van klager kunnen zijn geschaad doordat mr. X tegen de wens van klager in heeft voldaan aan zijn uit de genoemde regeling voortvloeiende verplichtingen.

Beslissing voorzitter

Verklaart de klacht kennelijk ongegrond.

Verzet

De (plaatsvervangend) voorzitter heeft ten onrechte en op onjuiste gronden de klacht ongegrond verklaard. Mr. X heeft klager schade berokkend doordat klager juist door het (door klager niet gewenste) handelen van mr. X (langer) in bewaring is blijven zitten.

Overwegingen

Art. 46h Advocatenwet bepaalt dat een klager binnen veertien dagen na de verzending van het afschrift daarvan in verzet kan komen tegen een beslissing waarin de voorzitter een klacht kennelijk ongegrond heeft verklaard. In het onderhavige geval is het

verzetschrift binnen die termijn door klager verzonden en is het ook ontvangen, echter niet door de raad maar door de Raad voor de Kinderbescherming te Amsterdam. In de adressering van het verzetschrift door klager ontbreekt weliswaar het postbusnummer, maar uit de adressering blijkt wel dat het verzetschrift aan de raad is gericht. De raad acht het feit dat het verzetschrift niet meteen bij de juiste 'raad' is aangekomen daarom niet aan klager toe te rekenen en zal de datum waarop het verzetschrift bij de Raad voor de Kinderbescherming is aangekomen dan ook als datum van indiening hanteren. Nu die peildatum valt binnen de in art. 46h Advocatenwet genoemde termijn is het verzet dan ook ontvankelijk.

De raad volgt klager niet in zijn redenering dat het handelen van mr. X de kansen van klager om eerder vrij te komen heeft belet of nadelig heeft beïnvloed.

Voor het overige leiden de inhoud van het verzetschrift noch de overige stukken van het klacht dossier tot vaststelling van andere feiten, beschouwingen of gevolgtrekkingen dan die in de beslissing van de (plaatsvervangend) voorzitter.

Beslissing

Verklaart het verzet ongegrond.

Noot

Een opvallende uitspraak, echter niet alleen vanwege de mildheid van de raad met betrekking tot de ontvankelijkheid, maar ook – en vooral – omdat Gedragsregel 9 lid 1, onder meer inhoudende dat de advocaat geen handelingen mag verrichten tegen de kennelijke wil van de cliënt, in het geheel niet ter sprake komt, ook niet in de beslissing van de voorzitter. Art. 1.4. van de regeling waarnaar de voorzitter verwijst, bepaalt dat de piketadvocaat ervoor verantwoordelijk is dat hij de vreemdeling, zolang deze niet uit Nederland is verwijderd, persoonlijk rechtsbijstand verleent. Naar mijn mening kan daar geen bijstand tegen de uitdrukkelijke wil van de vreemdeling op gebaseerd worden. In deze mening word ik gesterkt door het feit dat de regeling in art. 4.2. sub a en b aangeeft hoe te handelen als de vreemdeling geen advocaat wenst bij het gehoor: met het gehoor kan begonnen worden en de piketcentrale dient per fax ingelicht te worden. HJDG

(advertenties)

HUISMAN RAWEE & BRUIN ADVOCATEN

Huisman Rawee & Bruin advocaten is een maatschap gevestigd in de binnenstad van Amersfoort en gespecialiseerd in familierecht, huurrecht en sociaal zekerheidsrecht. Ter uitbreiding van ons kantoor zijn wij op zoek naar een:

Zelfstandig Advocaat

Wij verwelkomen graag een enthousiaste kantoorgenoot met een klantvriendelijke en betrokken instelling en met een eigen praktijk, dan wel een visie op een op te bouwen praktijk. Meerdere samenwerkingsvormen zijn bespreekbaar. Doel is om de dienstverlening met een of meerdere rechtsgebieden uit te breiden, bijvoorbeeld arbeidsrecht, letselschade, strafrecht of fiscaal recht.

Wij bieden een gezellige werkplek met goede secretariële ondersteuning op een bijzondere plek in Amersfoort. Ons kantoor bestaat uit 3 advocaten en 3 secretaresses. De werksfeer is informeel.

Belangstelling?

Stuur een schriftelijke reactie aan ons kantoor ter attentie van mr A.M. Bruin, Postbus 2063, 3800 CB Amersfoort, of per email: bruin@hrbadvocaten.nl
U kunt voor nadere informatie telefonisch contact opnemen via 033 4727400 of een kijkje nemen op onze website: www.hrbadvocaten.nl

Bovenstaande kantoren en bedrijven, bekend op 8 februari 2012, zijn expositie op het Nationaal Juristencongres van De Nationale Carrièrebeurs en zeer geïnteresseerd in bezoekers met een juridische opleiding. Kijk voor een update op www.juristencongres.nl

16 MAART - AMSTERDAM RAI

GA VOOR MEER INFORMATIE EN GRATIS ENTREE NAAR WWW.JURISTENCONGRES.NL

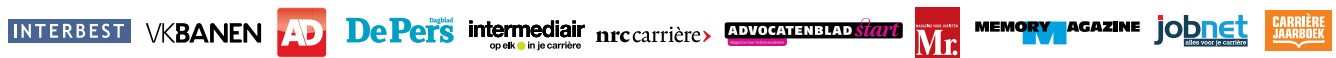
PROGRAMMA

- Opening door Prins Willem-Alexander
- Gastvrouw Nicolette van Dam
- Algemene beursvloer open van 09:00 – 17:30 uur
- Vakinhoudelijke en carrièregerichte workshops als: 'Mijn eerste pleidooi', 'Advocaatje leef je nog?' en 'Nog 100 wachtenden voor u'
- Behaal gratis PO-punten in de twee geaccrediteerde workshops verzorgt door OSR Juridische Opleidingen
- Gratis CV check
- Optreden van René Froger

10 JAAR
HET NATIONAAL JURISTEN CONGRES

HET GROOTSTE JURIDISCHE CARRIÈRE-EVENEMENT VAN NEDERLAND MET DE BESTE WERKGEVERS!

Het Nationaal Juristencongres is een onderdeel van de **DE NATIONALE CARRIÈRE BEURS**

Feiten & cijfers spreken voor zich

Toen M-verzekeringen vijf jaar geleden werd gelanceerd, leken de offertes voor velen van u te mooi om waar te zijn. Inmiddels is wel duidelijk dat M-verzekeringen niet alleen een scherpe premie biedt, maar dat haar producten ontwikkeld zijn met kwaliteit als uitgangspunt. De goede kennis van de markt en een krachtige inkoop resulteren in onze scherpe premies.

De ruime ervaring en professionaliteit heeft voor veel collega's van u de doorslag gegeven om hun financiële belangen aan ons toe te vertrouwen. Dit specialisme en kennis van uw beroepsgroep loont dus voor u en voor ons. Graag maken wij ook voor u een persoonlijke vergelijking gebaseerd op cijfers en feiten.

M-VERZEKERINGEN
EXCLUSIEF VOOR ADVOCATEN, NOTARISSEN EN GERECHTSDEURWAARDERS

Ringbaan West 240 • Tilburg • T 013 594 28 28 • m@mutsaerts.nl • www.m-verzekeringen.nl

25

Meer dan 25 procent van de top 50 advocatuur is relatie

De meest uitgebreide basisdekking beroepsaansprakelijkheid

100%

100% uitloop, 100% inloopdekking

1.000

Meer dan 1.000 M-AOVs in 5 jaar tijd

30

30 tot 70 procent korting over de looptijd (afhankelijk van uw aanvangsleeftijd) op uw AOV

€	€	€	€
€	€	€	€
€	€	€	€
€	€	€	€
€	€	€	€

80.000

De gemiddeld behaalde besparing voor een AOV is 80.000 euro over de looptijd

1

onze overlijdensrisicoverzekering is op basis van éénjarige risicopremies. zo wordt u niet geconfronteerd met een hoog gelijkblijvend premietarief

